

Відсвяткували Закон про мову на Говерлі

У річницю Декларації про державний суверенітет України народні депутати Андрій Левус та Сергій Висоцький (разом з Миколою Княжицьким співавторами Закону про мову) піднялися з великою групою громадських активістів на найвищу гору Карпат — Говерлу (2061 м), щоб відзначити вступ в дію цього Закону. Депутати разом з активістами розгорнули на вершині Карпат величезний державний прапор, до них долучилася вся патріотична громадськість, яка була в цей час на вершині. Серед активістів акції “Захисти Україну” було й багато учасників визвольної війни від московських окупантів, що триває від 2014 року. Це зокрема відомі особистості: Ігор Мазур (“Тополя”), Олександр Ушинський, Павло Білоус (“Кабул”) — один із ініціаторів майбутнього громадського цьогорічного військового парадку 24 серпня.

Згодом в рамках автопробігу “Захисти Україну” його учасники відвідали селище Будараж в Рівненській області, де в далекому 1943 році була створена і активно діяла аж до розпаду “імперії зла” у 1991 році антиімперська міжнародна організація поневолених Москвою народів — Антибільшовицький Блок Народів (АБН). Діяльність цієї організації в світлі агресивної політики російської неоімперії останніх десятиліть є надзвичайно актуальною і тепер.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК,
голова МГО “Соловецьке Братство”
Київ—Карпати—Київ

Катерина МОТРИЧ

Випадково почула фразу, що суспільство бурлить і такі похмурі часи прийшли до нас, бо, мовляв, це рік темних сил. От вони і рвонули з усіх шпарин. І хто це заперечить?! Суспільство в догадках: реванш в дорозі, чи вже прийшов? Тривога патріотів почасті переростає в паніку, і на тлі “нових облич” чомусь спливають “старі” і дуже старі з небуття. Наприклад, Сталіна, автора вислову “слуга народу”. Спливли з далени наші рідні хамуваті, хронічно роздратовані голови колгоспів і матюкливі, розперзані бригадири й біснுவаті завферми. Маргінальні начальнички без гальм і елементарної культури. І чомусь Надія Савченко ходить крізь ці тривожні й напружені дні босоніж, як у нашому дитинстві. І чомусь по залу Верховної Ради. І все настирливіше думаєш про її поламану долю, що Путінські відьомські спецслужби щось таки впорснули бідній дівчині і запрограмували її вчинити із ВР Содом і Гоморру, не лишаючи (за розробленим планом) для вцілілих навіть символу соляного стовпа, добиваючи тих, хто ще міг порятуватися. Героїня із казкової феї, Жанни д'Арк казково-швидко переродилася у злу відьму, лиходійку. Людська психіка — таємнича, незбагненна і вразлива. За неї шомиті іде бій... Ми щиро вболівали за долю бідної дівчини і точнісінько так само щиро відторгли її й осудили, не до кінця прочитавши неоднозначне письмо цієї недоброї “казки”. Що ж, “осанна” й “розіпніть” ідуть у нашому житті поруч. А в Україні з'явилося ще одне пасмо сивого волосся. Бо ж вона її улюблениця, вона за неї воювала і готова була померти за неї, а зла сила, як у казках про переродження добрих на злих, висмикнула із її серця любов і жертвовність і впорснула ненависть й жорстокість.

І думаєш, що всі зруйновані мости “дружби” Росія зводить ще гібридніше, випробовує все нові й нові пастки і її кедебісько-демонічна потуга — своєрідний перпетіум-мобіле, невтомний двигун, що

Зелений реванш

працює на людській крові. У проміжках між канонадами важкої техніки на сході України “цар всіх царей” вирішив, що “надо поговорити”. І не виключено, що старий і мудрий змії підказав молодому, як саме треба вчинити з українською владою. А ненависного П. Порошенка, що похитнув і його царську корону і ослабив його ядерну державу та й перед світом “зганьбив”, взагалі зняти з парламентських перегонів. Отак через телефонний контакт, не виключено, що допінгував його ще більшою ненавистю до української влади, зокрема, до ВР, як і Надю Савченко. Люструвати всіх, хто був при владі з 23 лютого 2014-го по 20 травня 2019-го. Без права будь коли займати державні посади. Ну, з Путіним все зрозуміло. Об цих майданівців він поламав не один зуб мудрості і в нього виробився умовний рефлекс на слова “Майдан”, “Порошенко”. Щойно почує їх, як з усіх семи ротів виділяється отрута і летять клубки вогню і диму. А от чого товариш Зе накопичив так багато цієї отрути? Він готовий усі патріотичні сили стерти з лиця землі, не пересіваючи і не зважаючи на особистості. На думку громадськості, запевнили у команді “Слуг народу”, їм наплювати. Тож всі депутати на одне, не нове, обличчя. Ті, що прийшли до Верховної Ради, вистоявши страшні дні і ночі на Майдані, наковтавшись диму із палаючих шин і дивлячись в очі смерті. Ті, що повернулися з фронту, що пройшли через пекло смертей і вціліли. А ще волонтери, ці жертвовні люди найвищої касті, що кинулися рятувати Україну, годувати, зодягати, взувати воїнів у найтяжчі і найтрагічніші дні і ночі війни. Люструвати! У них — не любі обличчя рагулів. Тих, що відсиділи в тюрмах в ім'я України і прийшли будувати державу. Люструвати тих, що прийняли безліч цінних законів і чесно й віддано попрацювали на українську

державу. Тих, що вивели Україну з бандитського мороку донбаських вуркаганів на європейські обшари і воювали за неї, переконуючи світ, що вона частина Європи, змушували вгодовану Європу повірити в це, побачити її і не відштовхнути, а допомагати. Ці особливо ненависні. Ці — люті вороги. Він їх у минулому житті клоуна висміював, знущався з них, не відаючи що творить і чи має на те моральне право. І таки добрався до них впритул. Його нова роль обросла чи то шерстю, чи то лускою, і він готовий свій сміх перетворити в гріх. Готовий викинути в небуття ті патріотичні сили, що жили й дихали Україною. Рятували її знекровлену й обікрадену, ліпили з нічого армію і таки зліпили, як у казці, де добро перемагає зло, а казкові герої творять дива і неперевершені подвиги.

То що ж у цій патріотичній спільноті вам, товаришу Зе, найненависніше? Що найбільше дратує? Коли ви, звиняйте, безсоромно “дрочили” себе на сцені Палацу України, несли “порнуху-веселуху”, то ненависні вам майданівці носили на собі поранених і вбитих, дивилися в очі смерті, виводили поранених з палаючого Будинку профспілок і щодня, щомиті творили подвиг на межі. Коли ви гундосили на сцені всяку пошлятину й примітив, вони з надриком волали “Слава Україні!”, “Україна понад усе!”, ховалися за дерев'яні щити і падали. Коли ви рахували великі “бабки”, які носив вам неперебірливий охлос, вони зводили барикади, ковзали на зледенілих закривавлених мішках із снігом. Коли їм стріляли в груди у Маріїнському парку (і я це знаю з перших вуст — порятував бронжилет; а нині люстрованому), ви і ваші дружки попивали дорогі напої і їли делікатеси в ресторанах.

Закінчення на стор. 2

РОЗМОВА З ПОЕТОМ-ДИСИДЕНТОМ

7

ТАЄМНИЧИЙ КРИПТОНІМ ВАСИЛЬЧУКІВ

11

ПАРАДОКСИ В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

12-13

Закінчення. Початок на стор. 1

Лихая доля, а, може, цей рік темних сил і зазомбований телеящиком виборець висели вас на барикаду не з піску і снігу, а з вати. І ви повірили, що ця висота ваша. А ви не пручалися — “по приколу”. Вона лише для того, щоб стрімкіше було падіння... Як кажуть японці — ідучи на гору, не розштовхуй тих, що йдуть поруч, бо незручно буде падати. Обрис хама й диктатора, що чинить державний переворот і реванш, ви-малюються все чіткіше і відчутніше. З обгортки клоуна-самоучки, як із шка-ралупи курча, виповзає самовпевнений на-чальничок, так схожий на комуністичних червоних начальників. Мало не щодня ми бачимо хамський стиль поведінки із людь-ми нижчого рангу, як легітимний, украї роздратований, не вибираючи слів, виго-нить із залу і “дає прикурить” “етому чер-тяке” та ще, мовляв і “другу-есбеушника підключу, щоб і він дав тобі прикурить”. Ну, точнісінько тобі, як у колгоспі “Черво-не дишло” (“Пішов ви к такій...” “Я тебе, Ганько, голою с... по селі волочитиму і звер-ху батоном тюжитиму!”) І цей народ все це не забув і знову сам собі закинув на шию налігач. Та він просто за цим заскучав, за-скачував за хамами і держимордами у влад-них кріслах, бо це “порядок” і саме в такій “кошарі нових облич” і бачить своє закон-не місце і готовий, щоб його знову голою с... волочили в Митний. Знаю, що в моєму рідному селі масово рушили у цю кошару...

Чи можна уявити ось таке перекоше-не від злості обличчя А. Меркель, Макро-на? Є елітний рівень державника, а є таки ж “із гряди — в князі”. І це щодня доводить “груповий президент”, самовпевнений і безкомпромісний, виносячи бездарні, без-глузді рішення, позбавлені правового напо-внення і логіки. Демонструється юридична неграмотність і просто невігластво, некомпетентність там, де має бути швидка держав-на реакція й позиція влади. “Он научітся”, — сказали “мудреці”-однодумці і посади-ли своїх дітей в автомобіль на трасі, в якому вперше взяв кермо до рук учень-водій.

Нова модель держави “слуг”, де “ви всі президенти” постає з незнамого в істо-рії державотворення непеєднуваного поєд-нання: симбіоз бідняків на чолі з мільйоне-рами-мільярдами, кланами олігархів, які прагнуть поглинути один одного. Але про це знають лише отих 25 процентів наро-ду, і не хочуть, чи не можуть усвідомлюва-ти ті, що йдуть і натовпі і реалізують зух-вале “ми їх сделаєм опять”. “Пролетарям” знову обіцяно, як і сто років тому, все — фа-брики, заводи, земля — ваші. А от прибут-ки від них — наші. Так поставали всі дик-таторські режими, задіюючи як локомотив народні маси. Диктатори саме й поставали з недемократичного мислення, власних комплексів, бажання комусь мститися і не-погамованого прагнення влади. Для втілен-ня цієї мети потрібна масовка, приманка, ручна-зручна сила, безхребетна і слухняна. Це ширма й опора водночас. Таку силу зу-міли сколихнути Ленін-Сталін, пообіцяв-ши нездоленим рай комунізму через “чис-тилище” КПРС, за яким було пекло.

Гітлер став тим ким він став, привівши на початку своєї кар’єри до влади перева-жаючи свою силу, власних “слуг народу”, які витіснили опонентів. Тобто, провів “люстрацію” у такий спосіб. Владне кер-мо опиняється в одних руках лише в того, хто закороений як диктатор. Чоловий де-мократичного мислення ніколи не трима-тиме в руках маленький пряник і великий батіг водночас. Психіка ураженого комп-лексами і прагненням всевладдя водно-час, непередбачувана і здатна на жорстокі та страшні вчинки. Історія людства знає їх поіменно, а планета і досі жахається їхніх вчинків й імен. Саме через них і діє князь світу цього... І північний цар укотре пере-конує людство в цьому, і віриш якутсько-му шаману, що йде пішки ось уже два мі-сяці до Москви виганяти Путіна з Кремля, бо, мовляв, Бог сказав йому, що це сатана.

Пригадую, як у сценках “95 кварталу” в присутності пана Зе на його адресу звучало: “Може у него рахит і он не вирос”. “Може он обрезає”. Народ сміявся. А він не так зухвало спостерігав за реакцією залу. І от за-

Зелений реванш

Катерина Мотрич

питання: чого пан Зе ще коли був коміком, дозволяв ось таке, адже це його ідея озвучу-вати те, що є безтактністю? Чи не були це саме ті комплекси, ті больові точки, які ни-ні дозволяють і цей зверхній тон, і цю во-йовничість і неприязнь до всіх, хто несе у собі інший дух і справжні цінності?

Складається враження, що команда “нових облич”, як і той, що “порожняк не гонив” і виголосив “оні даже мого внука собіраються люстрівувать” (чи не переплу-тав люстрацію з кастрацією), не знайома із значенням слова “люстрація”, плутаю-чи державних діячів зі злочинцями, які пе-ребуваючи при владі вчинили злочин. Чи то проти народу, чи проти людства. Одна з причин високого рейтингу Володимира Зеленського була фраза “будемо садить”. Україна справді зачекалася цих “городньо-польових” робіт. Але з усього видно, що не ті “овочі” люблять молоді власники “но-вих облич”. Серед “нових” є ті, за яки-ми плачуть усі тюрми світу, заскучали на-віть кати у пеклі. Ті, що в ці дні гасають до Москви із чолобитною, облизують поро-ги, де ступала нога **самого**, і здають Укра-їну. Не частинами, а всю. І от вони у ко-манди групового президента ні ненависті, ні роздратування не викликають. Це од-нодумці. У своїх гнівних супліках сімде-сят три рази легітимний їхні імена називає обережно, чи й взагалі не називає. А дарма недооцінюють. Бо вони дивляться на нову владу як на тих циркових поні, які носити-муть по арені державного “цирку” таки ж їх, путінських вершників.

І от думаєш не раз: чи добереться хоча б колись українська феміда до цих “чорних ящиків”, наповнених злом і ненавистю до України, озлобленістю до тих, у чий ду-шах є світло і любов до рідної землі? А, може, ви, відважний “слуга народу”, вчините цей подвиг: посадить “кума” і всіх слуг Путіна. А далі всіх великих злодіїв і корумпованих суддів, які ще й досі служать Януковичу і його бандитському оточенню й, напевно, чекають його повернення. Вони як про-гнулися перед Януковичем до рівня нижче його спини, так у тих позах і забронзовіли. Щоправда, нині хоч прогин їхній на рівні очей легітимного. Це наші судді своїми рі-шеннями заводять у ВР втікачів-розкрада-чів, що, мовляв, десь пасли коней, а нині прискакали до України і прагнуть зроби-ти з неї навіть не авгієві конюшні, а ко-шару козлів. Обізнані кажуть, що у суддів перманентно, як і нині, бувають “жнива”. Як бачимо, великі, у кілька сотень гри-вень, зарплати, від корупції не рятують, якщо немає такої “химери”, як совість. От з них, пане Зе, треба починати не просто люстрацію, а показові судові процеси, щоб назавжди випалить, витравить цю страш-ну болячку. Тоді вам простяться відразу сім гріхів і у вас ще більше виросте рейтинг. Та хіба тільки він!..

А так ви почали потрясати повітря на-вколо патріотів, оголосили їм війну, гань-бите їхню п’ятирічну працю. Таки ж не ві-даєте що творите! Сколихнут ненависть у ду-шах багатьох своєю несправедливою по-

ведінкою і образливими звинуваченнями — все одно, що облили себе бензином і за-палити сірник. “Іду на ви” — це заповідь сильних і войовничих. Так казав молодий князь Святослав, ідучи на ворогів. Ви до таких не належите. А тут ворогами роблять своїх таки ж людей. Оголошено війну всім і всьому, всім інституціям влади та ще й під час війни, маючи лише великі амбіції і зе-лену команду, допінговану тією ж таки не-навистю. А тут — пролетарсько-босацьке “ми їх сделаєм!” Поки що “делають” вас, тикають носами, як кошенят, у ваші недолугі і недержавні рішення. Бо прева-лює не державне, не розумне і доцільне, а оте бахурське “ми їх сделаєм”. І повна від-сутність плану дій, швидкої й точної реак-ції на витівки північного царя, що граєть-ся вами, викидає то одну підлоту, то іншу. І дивиться на реакцію групового прези-дента. А її нуль. Реагує “груповий прези-дент патріотичних сил” і ненависний По-рошенко. Таки ж рік темряви...

Звісно, що ми сильні у своїх прагненнях і патріотизмі (це про українців і, крий Боже, не про хохлів і малоросів), але наша держа-ва має слабку вроджену імунну систему і то-му за роки незалежності обросла безліччю болячок. Вона інфікована духом яничар-ства й імперським снідом проросійських сил. Бо ось уже від початків незалежності у найвищому органі влади — Верховній Раді, сидять і здійсмають землетруси, цілі смер-ті відверті вороги держави. Чи можемо ми уявити, що такі як Медведчук, Бойко, Но-вінський, Львович, Шуфрин, Вілкул, Мураєв є десь у парламентах Німеччини, Франції, Британії? Що ось такі сидять у ро-сійській державній Думі і погрожують Росії реваншем, державним переворотом і дру-гою державною мовою чукчів? Їх би роз-стріляли прямісінько в кріслах.

Це все ознаки державного імундефі-циту. Завойовували державу, викричали її патріоти-націоналісти, але вона вислизну-ла із їхніх рук і її вхопили пірати-розбій-ники. Роздягли, розікрали, перетворили її у феодальну, олігархічно-корумповану, від низів до верхів порочну. І думаєш не раз, що тобі більш огидний: чи той нена-ситний злодій-олігарх, що краде природні багатства — нафту, ліс, залазить у грошо-ві потоки і витискає з народу через тари-фи останнє, чи ті, що продають на базарі фарбовані червоною фарбою помідори, підкрашені куркумою кури, вирощену на гормонах свинину, розведену всякою гидо-тою молочну продукцію, напичкану хімією полуниці? Хто на кожному кроці дурить і готовий здерти зі свого єдинокровного останнє. Це все плоди гнилого дерева, а коли дерево гниє, то “Бог приставить до нього сокиру”. Так каже Святе Письмо.

Взагалі, нова команда народжується під грифом “не подобається” — “ми старий мір разрушім до основанья, а затем...” Не подобається не лише ВР, а й будівля адмі-ністрації Президента. Я не дивилася серіал “Слуга народу”, вважаючи його далеким від мистецтва, як і “акторську” самодіяль-ність “95 кварталу”, пам’ятаючи як у ча-си мого дитинства талановито і неповтор-но грали на сільській сцені мої односельці. Грали українську класику. І це було по всій Україні. Але знаю, що саме цей серіал зачу-рував електорат своєю народолобною фі-лософією. І що за цією схемою вчинив би велосипедно-серіальний президент Голо-бородько як “слуги народу”? Правильно! Він навіть не купив би собі новий велоси-пед, де вже там авто! А віддав би кошти для дітей-сиріт, на лікарні для тяжко хворих дітей, безквартирним переселенцям, пере-рахував би їх на фронт. Але так вчинив би фантомний президент. А реальний почав вирішувати проблему безбідності із себе, любленого. “Безкорисливе” око Голобо-родька зупинилося на Українському До-мі, бо його можна переобладнати і під офіс президента, і під гуморини, розваги побра-тимів і “нових облич”, які будуть тирлу-ватися там. Поки що він і справді украї-нський дім. Бо там відбуваються книжкові й

шкільні ярмарки, художні виставки, пре-зентації, творчі вечори. Примха, лише за попередніми підрахунками, коштує 300 мільйонів гривень. А от військовий парад показувати народове не треба: це марно-тратство. У тесті про значимість й маргіналь-не перемогло останнє. Дати військовим аж по тисячу гривень (!), а не показати наро-дові й світові міць нашої армії, що як фе-нікс постала з нічого. І це таки ж тест на відсутність патріотизму, нерозуміння, що означає для народу в ці дні армія, яка ці-ною молодих життів рятує нашу землю від московської орди. Що означає для україн-ця дата 24 серпня! Для нової команди во-на нічого не означає, бо вони всього лиш “нові обличчя” зі старим совковим світо-глядом і духом малоросів.

Ось у культурний простір України зно-ву повернувся телесеріал “Свати”. Незлий і веселий. Знову фонтанує російський ха-рактер, “рафіновані” національні типажі: п’янички і лінивці. Вони цілком травойд-ні і навіть привабливі. За звичайнісіньким побутизмом сценарію проглядає “здо-рова” філософія рекламованого життя. Ге-рої ніде не працюють, щодня випивають, але живуть у гарному будинку, доглянутій садибі, досить помітно акцентується увага на розкішному застіллі. Продюсер цього телесеріалу, той, що замахнувся покінчи-ти з бідністю відразу ж після своєї інавгу-рації, що замахнувся “змінити країну, але йому заважають погані люди”. Герої се-ріалу Іван Бутко та Мітій не належать до бідних людей, а от як забезпечують собі достойне життя, не відомо. Може, й елек-торат (73%) упевнився, що саме так мож-на безбідно жити, не працюючи. Герої се-ріалу таки ж, мабуть, більше малороси, бо і говорять підкреслено “шо” і закінчення у російських словах ліплять українські. Фільм не злий, дотепний і гра акторів та-лановита, але осадок від нього терпкий. Думаєш, це не Гоголівські “Вечера на ху-торі біля Деканьки”, де пульсує недоукра-їна, недоросія, а таки ж Малоросія. Жи-вуча і переконлива, з портретом Путіна на стіні і георгієвською стрічкою. І сері-ал когось переконує, що все це має жити на українській землі, як її фантомний не-віддільний орган, і Україна не так швид-ко вирине із себе Малоросію. Щоб “но-ві обличчя” хохлів неодмінно мали риси “старшого брата”. А маленький “месія” зачарував і переконав їх масивом “пози-тиву”, вірою, що бідність скінчиться, та-рифи розстануться, як лід у березні, і у ко-жного спокошеного буде своя “Валюха”, яка смачно готує і всіх годує. І вони то-чнісінько так, як ледачкувате помело Іван Бутко й злодійкуватий п’яничка Мітій будуть жити щасливо й безбідно. І якщо у такий брехливо-примарний спосіб, то на-віть страшно уявити ті зміни в країні.

І як тут заперечиш письменнику, публі-цисту Йоні Зеєву (Володимиру Жаботин-ському), ідеологу сіонізму, одному із за-сновників Держави Ізраїль, який люблячи свій народ, дорікав йому, що саме вони ру-сифікували народи, і перечислював які са-ме, а український особливо. Це він, віда-ний син свого народу, писав: “Ви можете на мій могилі написати, що ця людина підписала угоду з Петлюрою”. І вважав, що українці й євреї не повинні ворогувати, і у його роздумах про державотворення є багато цінного для сучасних “слуг народу”.

Я не допускаю думки, що у планах ле-гітимного був задум русифікувати украї-нців і реанімувати Малоросію. Масштаб не той. Але якийсь неусвідомлений нерв у нього працює на це. Він просто так відчу-ває. Малороси — це люди близькі йому за духом, точнісінько так, як питомі українці йому чужі і неприємні. Він не відчуває ду-ші українця, його болю і любові до Укра-їни. Його борінь-виборювань. Цей світ йому чужий, навіть відразливий і він не в силі це приховати. Тому, живучи в Укра-їні, сповідує малоросійський дух, бо це йо-го дух. І ця нелюбов до патріотів украї-дражлива. Тому й тон у розмові з украї-нцями хамський і навіть ворожий. Так він дозволив собі розмовляти із чинним ще Президентом П. Порошенком, так він роз-мовляв із головою ВР А. Парубієм, так він розмовляє із чиновниками нижчого ран-

гу. Свідомих людей це лякає, його прихильників радує: у доску свій! З таким багатем — пряма дорога в Митний. І це вже не проблема, а біда очільника держави. Бо він мусить цей український світ прийняти і співіснувати з ним. Шліфувати себе в новій ролі. А вона не дається, ошкіряється до нього провінційним оскалом, низьким культурним рівнем, політичною безпорадністю і банальним невіглаством. І в цій новій реальності немає й краплини від попередніх веселощів і кпинів. За висміяне і веселе життя вічний спокусник взяв непосильну плату: спокусу владою над народом, який не любив. Ти смішив цей народ — тепер нагодуй! Дай йому роботу. Принеси у його дім обіцяний достаток. А ще мир, і це та міфічна птиця, яка не кине на твої слабкі руки навіть пір’їнку, бо її відгонять коршуни. Не дозволь його загнати знову у ярмо — таки ж стань його слугою! І чи зуміє клоун переродитися в державника? Хто кого породить — сміхотворець булавоносця, чи булава вислизне із рук, як не захотіло посвідчення президента перейти з рук судді Конституційного суду до нього.

Україна — земля народних прикмет, повір’їв, символів, містичних вірувань. От і наших очільників супроводжують дивні прикмети під час інавгурацій. Перед одним зачинилися двері і впав на чоло поминальний вінок. Збулося. Як тут не згадати й солдата, що втратив свідомість під час інавгурації і не додати, що саме з армії все й почалося... І можна лише вітшитися, що народний спротив поруйнував зелені наміри останнього прийняти державу в поминальний день — жертв репресій. Таки ж “сліпі поводири для сліпих”.

І все більше пересвідчуєшся, як багато зробив П. Порошенко і яку ненависть породив у душах недругів і ворогів. (Та і в народу, бо жити стало не краще, а важче). Вони готові були знйти його з парламентських перегонів, бо він і нині веде з ними боротьбу. Не товариш Зе помчав до Страсбурга, в ПАРЕ, щоб організувати нові санкції проти Росії, а саме “ворог України” Порошенко. І чого б то у цій війні проти найкращого президента України таку боротьбу веде найслабший? А Порошенко готовий йому підставити плече, бо думає про Україну та щоб “нові обличчя” не впали лицем у болото. Щоб ні на йоту вона не відсунулася від Європи у бік монголоїдної Росії. В одному інтерв’ю лідер БПП Артур Герасимов детально розповів як Порошенко на європейському рівні воював за Україну. Як тиснув, телефонував навіть вночі і як змушував європейців відмінити навіть ті рішення не на користь України, що були задокументовані і з печатами. Але це прозвучало через два місяці після президентських виборів. А перед виборами народ наковтався всякого, навіть тих звинувачень у гріхах на його адресу, які чинили ще може князі і гетьмани. Серед його “злих вчинків” є навіть те, що він використав гасла “Слава Україні” як вітання в армії, а це “приватизована родова власність” найбільших патріотів. І вони, мабуть, сном-духом не знають, що і сто років тому на Софійському майдані усі патріотичні зібрання відбувалися під цими ж таки гаслами.. Аби ж то ми любили Україну більше, ніж себе. Не дорослішаємо і не обростаємо досвідом. Роз’єднуємося на радість ворогів... Їхня сила у нашій слабкості.

Тож є що не прощати П. Порошенку. Багато сміття він вимів з рідної господи. Але вимів недалеко — лише за ворота. І то зібрав його не на лопату й відніс на смітник, а на решето з великими дірками. І нові вітри приносять знову його у наш дім і все це не слуги народу, а таки ж свого клану і свого оточення. Недруги і вороги. От і знову чекає нас нова “толока”, такий собі “суботник” і прибирання...

Перегони позаду, що посіяли, те буде мжати. “Сівба” була нещадна і бездумна. Непристойна і недостойна. Поки на каналі “1+1” топили і волочили Порошенка, “Володимир ясне сонечко” чухав німб, а “патріотки-ведучі” глядили на його спини крила і запевняли, що балачки про зрадливих хохлів і продажних пройод — злісні вигадки ворогів. А з їхніх медових вуст ллються не ріки бруду, у яких вони полощуть

ненависного Порошенка, а лише правда і патріотичне прагнення допомогти Україні зробити “правильний вибір”. Допомогли? І то не потік нечистот, а ріки, “що молоком і медом течуть”, які вони власними руками спрямовують до рідного народу. І їх не купив хазяїн-олігарх, що зводить рахунки з ненависним “Петей”, та поставив на передвиборну окружну, а вони за “покликом серця і з патріотичних міркувань” пірнули в цю вигрібну яму. А як відмитися, діви наші красні? Ви багато попрацювали на те, щоб у ваш і ваших дітей український світ знову ввійшов “руський мір” і ці “нові обличчя”, від яких постарів лик матері-України. Таки ж, мабуть, є в українській генетиці щось таке, що змушує у доленосні періоди нашого буття деяких панів перероджуватися на догідливих наймитів за “шмат гнилої ковбаси”. А українська доля осквернені імена записує в ті темні тайнописи, за які навіть зелені трави рідної землі червоніють.

І от маємо те, що маємо. Одні радіють, інші сумують, що рік темних сил вступив у силу. Клоун освоює нову роль хамуватого, поки що неуспішного диктатора. “Бацька” із нього не вийде, бо той любить і Білорусь, і свій народ. Але це хамство подобається багатьом. Вони аж вистогнуть: молодець, так їм і треба! Мочи їх! А чому? Відповідь на це знову ж таки дає Біблія. Бо Мойсей не випадково водив свій народ аж сорок літ по Синайській пустелі. Бо раба із живого не виженеш, він виходить лише з мертвого. От тому хоч і минуло 28 літ незалежності, хоч і народилися нові покоління, але покручів і яничар ще досить багато. Чи була за останні тисячу літ більш чужа влада? Думаю, що не було. Зрадливі, лихі були, а от так, щоб українці стали обличчями до вітру і плюнули, щоб власними руками руйнували державу... На Львівській площі молоді люди у зелених футболках відомої сили роздавали газету-агітку. Молода дівка із слиною на губах кричала до мене: “А України нет і нікогда не било! Била окраїна, понимаєте, окраїна, куда сбрасивали всякій сброд і преступников!” Ось такі вони “нові обличчя” і таке їхнє духовне наповнення. І вони будуть керувати Україною. Але, переконана, недовго. Бо є ще дух української землі. Таємничий, могутній і непізнаний. Він відторгне тих, хто намагається йому оголосити війну і привнести чужий. Огляньмося назад — печеніги, половці, хозари, золотоординці, Османська імперія, Річ Посполита. І де вони? Можна ненадовго поневолити дух народу, але духу землі ще нікому не вдалося. Росія вже стільки століть неволить нас, русифікує, але духу землі здолати не може. Там, де їй це частково вдалося, земля сходить ранами і кров’ю...

У ці дні твориться могутня аура — єднання духу української землі із духом патріотичних сил. Саме вони рятують нині державу, на яку наповзли різні “нові лица” зі старими лихими намірами. І ми бачимо, що біблійний поділ на “козлів” і “овець” відбувається на наших очах. Майдан Незалежності акумулював енергетику Студентської революції, Помаранчевий Майдан, Майдан Гідності і витворив нову спільноту — своєрідну Січ. І ця патріотична спільнота, як чутливий барометр реагує на кожен бездарний, антидержавний, антиукраїнський крок нової влади. Ця нової якості Січ освічених, патріотичних, рішучих і сміливих молодих людей бачить багатолікі лица “нових облич”. Одні звернені на Путіна, інші на олігархів, треті — на себе, але всі вони — проти України. І таких багато у новій владі.

Україна здає державний іспит на державність і запевняє, що за останні 5 літ вона так оновилася і вдихнула європейський кисень, що не дозволить вже ніякого реваншу: ні Путінського разом із медведчуківським, ні цього зеленого, у якого багато зелених необдуманих вчинків, прагнення наступити Україні на горло і проглядають зелені від нелюбові до рідної землі, схожі на жабуриння, наміри. Нагадаємо їм, що в нас ще є сильна доблесна наша армія! Патріотична і гартована. Вона постанала з вогню і вогнем випалить усяке зло.

Катерина МОТРИЧ

Еліта з ординською закваскою

Микола ПЕТРЕНКО,
м. Маріуполь

Не можу спокійно й розважливо читати Олександра Блока, Сергія Єсеніна, Миколу Ключєва, Андрія Белого та інших патріотів “Великої Руси”. Ця назва російської імперії занадто часто гордовито звучить у багатьох російських творах. Сьогодні вона аж ніяк не вписується у нашу реальність.

Народились і творили російські письменники в той час, коли ця назва широко і всебічно пропагувалася з азійською старанністю штучно створеної імперії Великоросії. А справжня Русь була знівельована і презирливо названа Малоросією.

Основи сучасної московської гібридної війни зароджувалися багато століть тому. Гібридною, а не масштабною, сьогодні вона стала тому, що можновладці “Великої Руси” усвідомили — не ті часи настали. Частина свідомих європейських політиків та й з інших частин світу зрозуміли, що за вивіскою “Великоросія” криється перевертень. Її сутність угро-фінська з ординською ідеологією. Крізь овечу шкуру проглядає вовча агресивність.

Російська еліта з ординською закваскою (історик М. Карамзін та інші діячі), надихнувшись ідеями європейської цивілізації, яку їм примусово нав’язав Петро І, зрозуміли, що зі справжньою історією своєї країни великими не станеш. Якби імператриця Катерина ІІ (німецька принцеса Софія Августа Фредеріка Ангальт-Цербст-Дорнбург) не знищила свого чоловіка царя Петра ІІІ і не загарбала трон, то невідомо ще, чи виникла б на мапі Московська держава, яку згодом Петро І перейменував на Російську імперію. Вона зібрала істориків (М. М. Карамзін, С. М. Соловйов, В. О. Ключевський) і примусила їх написати міфологічну історію держави. Зібравши стародавні літописи, ці фокусники вибрали з них такі свідчення, які відповідали їхньому баченню нової історії “Великої Руси”. Решту історичних документів або безжально знищили, або приховали (вони до цих пір, можливо, припадають пилом у російських таємних архівах). Навіть батька хрещення Русі Володимира Великого авантюрист Путін привласнив і назвав російським святом.

Ми не позбавимося віковичного ординського зомбування доти, доки не усвідомимо свою історичну велич, свою первинність, витіснимо зі свого мозку меншовартість. Це зробити ой як нелегко. Але усьому є кінець. І він гряне, якщо ми цього дуже забажаємо.

Створюючи нову українську валюту (гривню), талановитий український художник Василь Лопата, справжній патріот України, чимало сил витратив не лише на пошуки зображення київського князя Володимира Великого для однокрипнєвої банкноти, а й на подолання посткомуністичного спротиву. “Як же бути мені? Який образ князя створити на українській національній валюті? Зрозумілим і незаперечним було одне — я маю повернути Україні правдивий образ Володимира Великого. Ми повинні знати правду про те, яким був наш великий предок, один із перших і найвидатніших будівничих української державності”. Так написав В. Лопата у своїх спогадах “Надії та розчарування, або Метаморфози гривні” (К., “Дніпро”, 2000). Художник дослідив масу інформаційного матеріалу в архівах, музеях. Він віднайшов лише єдине справжнє зображення Кня-

зя Володимира. На золотих і срібних монетах Київської Русі Володимир Великий зображений з вусами, у високій шапці. А на барельєфі Володимирського собору, відлитому ще за царського режиму, князь зображений із бородою, як московський боярин. Такий образ існує і на інших розписах часів Російської імперії. Подібна проблема виникла при малюванні портрета Ярослава Мудрого для двоєкрипнєвої купюри. При першому друкуванні цих банкнот обидва князі були зображені тільки з вусами, без борід. А надалі завдяки прихильникам Московії їхні портрети друкуються з бородами. Перемогли яничари — “грязь Москви”, як писав Тарас Шевченко. У тілі корінних росіян (угро-фінів з ординським стрижнем) до цього часу нуртує значна частка ординської крові, що проявляється у їхніх звичках, характері і, як тепер кажуть, ментальності. Самобутній історик Володимир Броніславович Білінський у своїй фундаментальній праці “Країна Моксель, Або Московія”, підготовлений на основі російських архівних, історичних, літописних матеріалів, пише: “Значна частина вихрещених татар із 1552 року аж до ХХ століття злилася, або точніше буде сказано, влилася в націю великоросів. До речі, від них і тюрків, що влилися до складу великоросів, починаючи з ХІІІ—ХVІ століть, починають свій родовід понад 25 % російської шляхти. Навіть побіжно ознайомившись із Оксамитовою Книгою родовою російських дворян, можна назвати сотні прізвищ, які мають болгарське (а у великоросійському розумінні — татарське) походження. Хочеться нагадати великоросійській еліті, яка так переймається історичною величиною своєї нації, прізвища татар, які принесли славу імперії: Аракчєєв, Бунін, Грибоедов, Державін, Достоевський, Єнгалічев, Кантемир, Карамзін, Салтиков-Шедрин, Тургенєв, Тимірязєв, Тєнішев, Урусов, Шеремєтєв, Шаховський, Чаадаєв, Ширінський-Шахматов та чимало інших.

Автор не подає сотень прізвищ шляхти, вихідців із зросійщених представників Золотої Орди, на кшталт Юсупових, Годунових, Черкаських. Не подає прізвищ великоросійського дворянства, яке походить із українського, німецького, єврейського, польського, грузинського, латиського та інших народів. Якщо уважно придивитись, то на долю самих великоросів серед дворянства, тобто знаті, припадає якась дешиця”.

З усього сказаного можна зробити такі основні висновки про причини наших поразок на історичних етапах (враховуючи сьогодиншній) України:

Етнічно українська нація надмірно довірлива, необачно гостинна. Не дбаючи про свої вигоди, намагається допомогти тому, хто перебуває у гіршій ситуації. При цьому недостатньо згуртована, чим і користуються вороги. Недостатньо визнає свою історичну місію, національну велич, вагомі здобутки і перемоги своїх предків.

Велике значення у причинах наших поразок відіграють характерні національні особливості північного сусіда. Це агресивність, зверхність, злісна ненависть до інших народів та зневага до них, постійний пошук своїх бід і нещастя у діях зовнішнього та внутрішнього ворога; характерні для росіян лінощі, тенденція “собіранія земель” — розширення своєї території за рахунок загарбницький дій; використання чужих інтелектуальних здобутків та експлуатація талантів представників інших націй, робочої сили поневолених народів.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Продовження.
Поч. у ч. 29 за 2019 р.

Яків Головацький та інші галицькі обрусителі рідного краю, послугуючись щедрим російським грошовим стимулюванням московфільської діяльності М. Погодіним, рідним братом Я. Головацького Іваном Головацьким, який жив у Відні і був головним агентом російського формування галицького московфільства як політичної сили, ще одним галичанином, священником при російському посольстві у Відні Михаїлом Раєвським, котрий спрямував потоки фінансування на московфільські інституції в Галичині, зуміли за короткий час широко упровадити сумнозвісне “язичіє” — цей штучний гібрид літературної мови, базованої на церковнослов'янській основі із долученням староукраїнських слів. Московфіли переконували галицьких українців в тому, що вони не українці, а органічна частка великого російського народу, “настоящие русские”, бо історично перебувають в повній етнокультурній єдності з “великоросами”, що в них нема і не може бути якоїсь своєї, особливої української мови, а та мова, якою говорить галицька чернь, є нічим іншим, як місцевим наріччям, яким неможливо послугуватися в науці, літературі, діловодстві...

Жива народна українська мова, за утвердження якої як основи мовно-етнічної єдності усіх гілок українського народу так жертвовно ратував Маркіян Шашкевич та два інші члени “Руської Трійці”, які згодом зрадили ці патріотичні ідеали, місцевими московфілами була відкинута як безперспективна, не годяща для будови храму народної освіти, науки і культури. Натомість вони активно почали впроваджувати в освіту, науку, пресу, службу Божу книжну московську мову, цим самим здійснюючи русифікацію краю і закликаючи до національно-політичної єдності з Росією.

Насаджувана московфілами двоязичність, за Франком, породила в середовищі галичан моральну і політичну дволичність — розчленувала інтелігенцію, інтелектуально-духовну еліту Галичини, як писав Іван Франко, на українофільський і московфільський табори.

Так формувався український сепаратизм, політично орієнтований то на Москву, то на Варшаву, то на Відень; на жаль, значна більшість галицької інтелігенції та ієрархів греко-католицької церкви стала на позиції історико-культурної і мовно-духовної єдності українського та російського етносів, що передбачало неминуче приєднання Галичини до Російської імперії. Їхня позиція базувалася на ідеологемах: мовна єдність, єдиновірність, етнічна порідненість. Цю політичну орієнтацію було оприлюднено в газеті “Слово”: “...наш нарід і нарід російський, се один нарід, а наша мова і мова російська, се одна мова”.¹

Саме під впливом російських інспіраторів “слов'янської єдності” московфільська течія в Галичині намагалася прищепити “племені малорусському” ототожнення “русинів” і “росіян”, домогтися усвідомлення галицькими русинами себе частиною єдиної “великої Русі”.

Правда, русофільська орієнтація в Галичині не посідала домінуючої позиції, оскільки в Австро-Угорській монархії після проведення нової адміністративної ре-

«А на москалів не вважайте...» Російська мова як інструмент мовно-культурної та політичної експансії

форми доволі впливовою стала орієнтація австрійсько-русинська. “Весна народів” 1848 року змусила Габсбурзьку імперію зважати на зростання національної свідомості в Галичині, яку було поділено на українську й польську частини, особливо після надання в Галичині 1869 року польській мові статусу офіційної, що спричинило посилену конфронтацію між українцями і поляками. Водночас активізувалася польсько-русинська орієнтація. На противагу Головній Руській Раді пропольські громадські активісти створили свою організацію — Руський собор, який виступив проти цього поділу Галичини за етнічним принципом.

Конфлікт різних національних орієнтацій в Галичині не згасав, навпаки, розростався, криза ідентичностей навіть поглиблювалася в цьому поліетнічному і поліконфесійному регіоні. Як стверджує Ярослав Грицак, “починаючи від 1830-х років й аж до Першої світової війни місцеві русини-українці проводили дискусії на тему, ким вони є: поляками, росіянами, українцями чи, врешті-решт, особливим етносом — австрійськими русинами”.²

Отже, російські слов'янофіли, панслависти зуміли нав'язати значній частині галицького соціуму свої мовно-культурні, цивілізаційні, політичні ідеологеми. І це сталося передусім тому, що українська людинність в цьому краю, як і в підросійській Україні, не була в переважній своїй масі національно свідомою, сконсолідованою. Далися взнаки столітні перебування під владою чужинців, що виробило ментальну схильність до пристосуванства, заповігання перед владою, прислужництво. Про це неодноразово з боєм і тривожною пересторогою писав Іван Франко.

Франку боліла малість і млявість національно свідомої, творчої інтелігенції в Галицькій Русі, яка б була і сама заряджена енергією національного визволення, і здійснювала б величезну, вкрай необхідну роботу з творення української нації як культурного організму, здатного до самостійного життя.

І хіба не таке завдання стоїть і нині уже перед незалежною Україною, коли централізаторські й уніфікаторські порівняння неоімперської Росії реалізуються засобами гібридної війни, а російська мова в цій війні виступає інструментом провокативного збудження в Україні сепаратистських настроїв і дій. Саме російською мовою були і тривають передусім через засоби масової інформації ретрансляції ідеологічних концептів східнослов'янської єдності, різного роду міфологем та стереотипів на зразок: “Росія — центр євразійської цивілізації”, “Київська Русь — перша Російська держава”, “Хрещення Русі в 988 р. — початок російського православ'я”, “Москва — третій Рим”, “Київська Русь — спільна історична батьківщина росіян, українців, білорусів”.

Особливо активно нав'язуються нині Росією міфологеми про єдину “давньоруську народність”, “триєдину руську народність”, про єдність російської та української історій, а отже, про історичну неминучість об'єднання двох народів — українського і російського навколо православного центру — Росії. Це ідеологічна політика спрямована на формування “такого типу колективної ідентичності, яка була б здатна продукувати спільні цінності, світогляд, спільне розуміння “общей истории”, а відтак тотожне бачення історичної перспективи”.³

Згадаймо, як нещодавно Росія намагалася втягти Україну в нове наднаціональне

неоімперське державне утворення — Співдружність Незалежних Держав, в якому передбачалося створення єдиного інформаційно-комунікативного простору, наднаціонального культурно-символічного простору, інтегрування освітніх систем країн-членів СНД із метою уніфікації стандартів науково-освітніх систем на цьому пострадянському просторі. І хоча Україна не підписала відповідний пункт договору щодо розвитку спільного інформаційного простору, проте це не послабило інформаційну агресивність Росії, її системні вторгнення в український інформаційно-комунікативний простір України. Яка мова домінує в російських електронних та друкованих ЗМІ, відео- та аудіопродукції, спеціальних інтернет-проектах, в контрабандній книжковій продукції з Росії? Звісно, російська. Мета путінської Росії та ж, як і Російської імперії, як і імперії СРСР — це гомогенізація простору колишнього радянського простору на основі російської мови і російської культури, формування спільного неоімперського інформаційно-комунікативного простору засобами російської мови.

Чи не вперше цю панславистську концепцію оприлюднили в Москві та Санкт-Петербурзі під час відкриття Всеросійської етнографічної виставки 1867 року. Це був неформальний слов'янський з'їзд, на який російська влада запросила велику кількість гостей із слов'янських земель. Із 81 гостя лише одних чехів прибуло 27 чоловік.

На той час, а саме в середині 60-х років XIX ст., в російському суспільстві ідея слов'янської взаємності набуває виразного політичного спрямування. Починає активно осмислюватися і пропагуватися теорія всесвітньої величч Росії та її месіанської ролі у визволенні та об'єднанні слов'янських народів під скіпетром російського царя-визволителя. Так, під час перебування закордонних слов'ян у Росії в травні-червні 1867 року чільні російські панслависти С. Аксаков, М. П. Погодін, В. І. Ламанський та ін. активно обстоювали ідею гегемонії Росії в слов'янському світі, закликаючи слов'ян до об'єднання на основі загальнослов'янської, тобто російської мови, і єдиної, тобто православної віри.⁴

Отже на цих зустрічах слов'ян, які з великими урочистостями проходили в Москві та Санкт-Петербурзі, ідея всесвітньої величч Російської імперії та слов'янської єдності під скіпетром Білого царя прозвучала особливо виразно.

До речі, в цих імпрезах брала участь невеличка делегація руських діячів Галичини та Закарпаття на чолі з Яковом Головацьким. І це не випадково, бо починаючи ще з 1860-рр. галицькі й закарпатські русофіли і московфіли співпрацювали з російськими панславистами. Більше того, з урядовими колами Російської імперії, отримуючи, зокрема, через священника при російському посольстві у Відні М.Ф. Раєвського фінансову допомогу і літературу.

Так, у спеціально видрукованій книзі у травні 1867 року під назвою “Всероссійская этнографическая выставка и славянский съезд” серед гостей, які прибули до Росії із Австрії, першим, отже найпочеснішим в підрозділі “III. Русские” визначений “Яков Федорович Головацкий, один із главных и наиболее знаменитых представителей русской народности в восточной Галиции”.⁵ І далі йде розлога панегірична бібліографічна довідка.

Не випадково під час урочистого обіду в будинку Дворянських зборів у Москві

Якову Головацькому було надано слово. Наголосив відразу, що вітає усіх “родным словом и русским сердцем от имени моих земляков, родных вам русских Галичан”: “Мы составили все один великий русский народ, один по роду и имени, один по вере, один по языку, один по обычаям и обычаем, один по законам и власти”, запевняючи, що його трьохмільйонний народ, який перебував по обидва боки Карпат, “живет русским духом, говорит по-русски, сохраняет невредимо предания отцов своих и веру в соплеменность нашу с вами”⁶.

Не зважаючи на пишні прийняття і запевнення в щирості почуттів дружби і любові до слов'янських братів, не вдалося й тоді російським слов'янофілам переконати своїх гостей обрати і визнати за своєрідний базис формування національної ідентичності російську мову як загальнозрозумілу для усіх слов'ян і цим утвердити мовну єдність слов'янських народів.

На організовану в Москві Всеросійську етнографічну виставку покладалися особливі сподівання. Головний акцент було зроблено на слов'янському відділі. Для організаторів цієї демонстрації, як патетично захоплювався професор Харківського університету П. Лавровський, було важливо відкрити перед усім слов'янським світом величч і місію Росії, якій “по всем правам и заслугам пренадлежит и начин в объединении всеславянском”, бо, мовляв, нема на землі такого народу і такої держави, “которая могла бы померяться правом своим быть местом первого всеславянского объединения, с матушкой, первопрестольною, белокаменною, святою Москвою”.⁷

Про український народ, звісно, мова не йшла, зверталися переважно до західних і південних слов'ян, а заявлені в європейській пресі зауваження щодо прав і свобод українців тлумачаться як “бред заблудших единиц, выкрикнувших когда-то на враждебных страницах западной печати неизвестный в нашем доме вопрос мало-российский”.⁸

Про істинну мету організації цієї етнографічної виставки, розкішних прийомів і зустрічей із самим Государем Імператором чітко висловилась львівська газета “Dziennik Polski”. Упорядники і автори збірника “Всероссійская этнографическая выставка и славянский съезд” не залишили без саркастичного осудження цей виклик австрійський “отщепенцов славянства — поляков”, які намагання Москви цією виставкою висловити перед Європою солідарність всіх слов'янських племен назвали брехнею: “Ложь — эта солидарность славянских племен под русским протекторатом. Такой солидарности не признают ни Поляки, ни Чехи, ни Рутены (галицкие русские!)”⁹ — цитують рядки із газети “Dziennik Polski”.

Оскільки і Етнографічна виставка, і зустріч представників слов'янських народів у Москві і Санкт-Петербурзі проходили під знаком 1000-ліття слов'янської писемності й літератури, пам'яті легендарних просвітителів-місіонерів Кирила і Мефодія, які мали безпосередній вплив на запровадження християнства на землях Давньої Русі-України, російські панслависти настійно пропонували визнати істинність православної віри та її переваги в порівнянні з усіма іншими вченнями, передусім із католицизмом. Таким чином самодержавна Росія, яка доклала максимум псевдонаукових, пропагандивних зусиль для обґрунтування монопольного владарюван-

ня спадщиною Київської Русі, на цих зустрічах домагалася визнання слов'янської ідентичності росіян і розпросторювала поза межі так званої російської історико-культурної системи цінностей догмати та ідеї офіційної російської історіографії. Та це настирне протиставлення “єдино істинної” православної віри, а отже, єдиної спадкоємиці Візантії — Росії з її “богообраним і месіанським” російським народом “геть прогнилому” західному християнству — католицизму і протестантству, не було сприйнято західними слов'янами, значна частина яких була католиками.¹⁰ То ж не дивно, що другий, у Празі та Вроцлаві, Слов'янський з'їзд 1868 року поставив під сумнів легітимність тих обговорень і пропозицій, які проходили у столицях Російської імперії рік тому. Та що слов'янську зустріч 1867 року російські слов'янофіли не забували, повсякчасно нагадували, що саме там начебто була визнана початкова єдність усіх слов'янських народів, а головне, підтверджена мовна слов'янська ідентичність росіян. Організатори і російські учасники Етнографічної виставки не втомлювалися повторювати тезу про мовну єдність слов'ян, наполегливо пропонували взяти за основу міжслов'янського спілкування російську мову та уніфікувати її з метою поліпшення, удосконалення загальнослов'янського спілкування. По суті, росіяни домагалися гомогенізації мовного простору на усіх теренах проживання слов'янських народів на основі російської мови як начебто загальнорозумілої. По суті, на цих зустрічах слов'ян із російськими неославістами розпочався процес формування російського націоналістичного дискурсу, утвердження російської національної ідентичності.¹¹

Московські панслависти продовжували нав'язувати слов'янським народам Європи проекти творення так званої “всеслов'янської єдності”, ідеї великодержавного русизму на чолі з боголюбним “православним царем” під широко розпростореними крилами “старшого Північного орла”. Про українців радикальні слов'янофіли-русофіли, зокрема, їхній лідер Алексій Хом'яков, який закликав “слов'янських братів” — “болгарина, серба і хорвата” (тільки не українця, поляка, білоруса) братися в ім'я національного визволення за “батьківський булат”, щоб згодом покірно схилити могутню голову “перед старшим Северним орлом”, взагалі й не згадували. Вони не визнавали “України та українського народу ні в сучасну йому добу, ні в історії; “малоруси” (як і білоруси) були для нього (Хом'якова — М.Ж.) органічною і невід'ємною складовою єдиного православного російського народу, хіба що з деякими діалектними відмінностями в розмовній мові”.¹²

Це той Хом'яков, — визнаний вождь слов'янофільства, який назвав Кирило-Мефодіївське братство “політичною дурістю” (“Малороссиян по-видимому заразила политическая дурь. Досадно и больно видеть такую нелепость и отсталость”), а поривання Шевченка, Куліша, Костомарова, Марковича та інших українських діячів виборити визволення свого народу та інших слов'янських народів від деспотії та тиранії “злочинною помилкою бідних малоросіян”.

Ясна річ чому, бо кирило-мефодіївці прагнули добровільного об'єднання відроджених і визволених від гніту слов'янських народів у вільному, рівноправному й справедливому союзі європейських націй, а не утворення єдиної слов'янської держави з єдиною загальноприйнятою, звісно, російською мовою і єдиною, звісно, православною церквою на чолі з “богообраною” православною Росією. І якщо російські панслависти, передусім московські слов'янофіли, намагалися “пригорнути” слов'янські народи до холодного серця “Северного орла”, прилучити до слов'янського співжиття під прапором православного царизму, то українські сповід-

ники слов'янської ідеї, слов'янського братства закликали до рівноправного єднання всіх слов'янських народів. Автор головного документа Кирило-Мефодіївського товариства “Закон Божий” Микола Костомаров визначав його як “твір про слов'янську федерацію”, в яку Україна входила б як рівноправний її член із усіма возз'єднаними етнічними землями — Лівобережною і Правобережною частинами та Східною Галичиною.

Московські слов'янофіли продовжували домагатися вже на Празькому з'їзді слов'ян 1908 року схвалення їхньої ініціативи щодо об'єднання слов'ян начебто “заради рівноправності та вільного розвитку всіх народів”. До складу російської делегації увійшли 22 особи, серед яких майже половина була члени Державної ради та Державної думи Російської імперії. Передбачалося, що українські національні сили мали виділити зі свого числа делегатів, які повинні були прибути на з'їзд разом із галицькими москвофілами у складі єдиної російської делегації. Але провідні діячі українського національного руху К. Левицький, М. Грушевський, В. Бачинський, В. Охримович, Л. Цегельський склали заяву, в якій від імені українського народу відмовилися від участі в Празькому з'їзді слов'ян. Тільки за умовами постанови незалежних демократичних слов'янських держав можлива реалізація слов'янської ідеї на культурному ґрунті — таку позицію висловили українські чільні діячі в своїй заяві.

І хоча так і не було сформовано офіційної делегації від українців, галицькі москвофіли на цьому з'їзді покірно хилилися до російських слов'янофілів, до російської делегації, яка внесла на розгляд з'їзду резолюцію про необхідність слов'янського єднання заради “досягнення рівноправності та вільного розвитку всіх народів”. Польська делегація, в складі якої були представники польських галицьких партій, заявила про визнання польським народом своєї приналежності до Російської імперії і тим самим підтримала проект резолюції росіян. Ця новоутворена коаліція російських і польських консерваторів була спрямована, справедливо вважали діячі українського національного руху, проти українських прагнень досягти побудови незалежної демократичної держави.

Російські панслависти вважали, що Російська імперія визначена Божим провидінням відтворити Візантійську імперію, а для цього необхідно визволити і відродити Константинополь як центр східного православного світу. Більше того, як переконали росіян російський природознавець і філософ М. Я. Данилевський, майбутній, визволений від магометансько-турецького іґа Константинополь-Царгород повинен стати центром “особливої культурно-історичної сфери” світового значення і розвитку. Росія таким чином, відвоювавши центр православ'я Константинополь, набула б свою історичну спадщину і відновила б Східну Римську імперію. І нарешті створення “Слов'янського Союзу” (“Всеславянський Союз”) на чолі з Росією зі столицею в Царгороді. Майбутня федерація у формі “Слов'янського Союзу” під скіпетром богопокликаній Росії політично і духовно об'єднає всіх слов'ян, а “загальнослов'янським засобом обміну почуттів і думок” стане російська мова. На переконання М. Я. Данилевського, передусім для досягнення “суттєвої єдності” об'єднаних “спільною ідеєю Всеслов'янства” у “Слов'янському Союзі” народів слід озброїти їх російською мовою (“...общий язык, которым не может быть иной, кроме русского”¹³).

“Мало в яких концепціях імперіалізму так глибоко розкрито значення мовної агресії, як у Данилевського. Але його наука не минула марно, її почуто, нею керуються нинішні творці широкого “русского мира” та наші рідні зазивали до нього...”¹⁴ узагальнює Іван Дзюба, який детально проан-

алізував працю цього творця концепції російського націоналізму в слов'янофільському дусі “Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения Славянского мира к Германо-Романскому Н. Я. Данилевского. СПб: “Издание товарищества “Общественная польза”. 1871”.

Сучасні російські націоналісти не забувають, ради чого закликав М. Я. Данилевський творити “Слов'янський Союз” із гегемонією Росії в цій “добровільній єдності слов'ян”. Заради протистояння германо-романському світові — Європі як культурно-історичній формації, котра начебто себе вичерпала. Майбутнє за Росією та іншими слов'янськими народами, які й витворять нову цивілізацію в формі “Слов'янського Союзу”.

Вимріюваний “Слов'янський Союз” мав би поглинути й Галичину, Буковину й Закарпаття (М. Данилевський: “Русская империя с присоединением к ней всей Галиции и Угорской Руси”), де пишним цвітом розросталося облудливе москвофільсько-слов'янське зілля. До речі, слов'янофіли не розглядали українців серед майбутніх членів цієї федерації в якості національного суб'єкта.

Адже не випадково російські слов'янофіли, підтримуючи москвофільську течію в середовищі галицького українства, намагалися продукувати так звану “малоросійську” ментальність, спрямовану на усвідомлення себе русинами як “росіянами”, а саме органічною часткою єдиного великого “русского народа”. “Не маючи морально-духовних та економічних сил вистояти перед польським натиском, підсиленням позірною австрійською нейтральністю в польсько-українському протистоянні, ці високі прошарки українського суспільства, духівництво та інтелектуали, шукали порятунку в начебто єдиновірній Московії та начебто спорідненій із нею мові”¹⁵, — узагальнює Ірина Фаріон.

Але чи слід виправдовувати діяльність деяких чільних галицьких москвофілів-русофілів тим, що вони “поширенням ідеалів просвітництва і книжності” стримували процес колонізації русинів-українців?

Справді, інтелігенція в Галичині, продукуючи русофільство, цим самим протистояла польсько-австрійській політиці, спрямованій на денационалізацію русинів-українців. Бо ж урядової структури Австро-Угорської імперії в Буковині й Закарпатті здійснювали таку ж політику денационалізації, намагаючись відвернути місцеве населення від української народної мови, асимілювати українців, пригасити український культурний і освітній рух та поривання до єдності з українцями Наддніпрянщини.

Мабуть, слідом за Людмилою Івановою можна визнати, що “частково й справді певною мірою русофільство було одним із засобів самоствердження національної ідентичності галичан-русинів як окремих народу, відмінного від польського, що постійно заперечували і віденський уряд, і польські ідеологи різних течій — від консерваторів до революціонерів”¹⁶. Але слід пам'ятати, що галицькі москвофіли, намагаючись оборонитися від польсько-австрійського асиміляційного впливу, топили українську національну ідентичність у російському морі. І згодом, уже в 60-х роках, коли розвинувся під впливом українофільських ідей, які долинали в Галичину із Наддніпрянщини, народовський рух, галицькі русофіли почали послідовніше і чіткіше формулювати невідлучність “русько-українського” народу від “17-мільйонного народу руського” та стверджувати свою відмінність, окремішність і від росіян, і від поляків.

Місцеві москвофіли своїм настирним упровадженням “язичія” домоглися лише ширшого розростання розмежованості між українською народною мовою, якою послуговувалося населення Галичини, і цим своєрідним штучним мовним утворенням, що претендувало на роль літера-

турної мови і навіть загальноукраїнської комунікації.

Можливо не кожен із чільних провідників галицького москвофільства до кінця усвідомлював, що своїм пориванням “вселити” в суспільство свідомість необхідності прийняття книжної московської мови вони сприяють реалізації політичного проекту “великої російської нації”, творенню єдиного “православного народу”.

Російська мова і в XIX, і в XX століттях виконувала цілеспрямовано впроваджені Московію політичні й ідеологічні функції, передусім те, що намагається реалізувати нинішня Росія своїм агресивним вторгненням у мовне, релігійне, культурне і освітнє поле України. У цій сьогодиншній гуманітарній експансії російська мова відіграє ключову роль, розширюючи вплив Росії шляхом упровадження ідей “русского мира”, зокрема, зміцненню позицій російської мови в національному суспільному просторі. Отже, російська мовно-інформаційна експансія триває.

Тепер путінська Росія проєкт “Слов'янський Союз” активно не провітрює на ідеологічних протягах, не витягає його із заприлого слов'янофільського сундука, зате активно продукує ідею повномасштабного відновлення СРСР, агресивно реалізовуючи проєкт відродження імперської Росії.

Так, один із лідерів сучасного пост-євразійства, до речі, автор “улюбленої книги Кремля” — романа-утопії “Третья империя: Россия, которая должна быть” (2007 р.) Михайл Юр'єв підготував у 2004 році концепцію для Президента РФ під назвою “Крепость Россия”, в якій намагався обґрунтувати вже не раз “обсмоктану” слов'янофілами та євразійцями тезу про Захід як традиційного ворога Росії, закликав розірвати будь-які економічні зв'язки з Європою та якнайшвидше розбудувати Російську імперію.

Далі буде.

¹ Цит. за: Лозинський Михайло. Українство і москвофільство серед українськоруського народу в Галичині. — Стрий, 1994. С. 8.

² Грицак Ярослав. Страсті за націоналізмом. Історичні есеї. К., Критика. 2004. — С. 272.

³ Зерній Ю.О. Історична пам'ять як об'єкт державної політики// Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1(2). — С. 73.

⁴ Лаптева М. П. Идея славянской взаимности и славянские съезды XIX в. — Славянские съезды XIX—XX вв. — С. 19.

⁵ Всероссийская этнографическая выставка и славянский съезд. Москва. 1867 г. — С. 113—121.

⁶ Там же. — С. 211—212.

⁷ Там же. — С. 96.

⁸ Там же.

⁹ Там же. — С. 101.

¹⁰ Майорова О. Славянський съезд 1867 года: Метафорика торжества.// Новое литературное обозрение. — 2004. — № 51. — с. 81.

¹¹ Абліцов Віталій. Чому слов'янські з'їзди зігнорували претензії Москви на європейське лідерство. — “Слово Просвіти”. — ч. 18, 7—13 травня 2015 р., ч. 19, 14—20 травня 2015 р.

¹² Дзюба Іван. Тарас Шевченко серед поетів світу. — С. 298.

¹³ Дзюба Іван. Нагнітання мороку. Від чорносотенців XX століття до українофобів початку століття XXI. Київ. Видавничий дім “Киево-Могилянська академія”. 2011. — с. 196.

¹⁴ Там же. — с. 199.

¹⁵ Фаріон Ірина. Яків Головацький: “Відки такий наглий упадок?” (І. Франко). — “Слово Просвіти”, ч. 48, 29 листопада—5 грудня 2018 р.

¹⁶ Іванова Л. Г. Україна між Сходом і Заходом: українська національна ідея в суспільно-політичній думці 50—60-х рр. XIX ст. К., Дніпро. 2008. — с. 199.

Володимир КАРАЧИНЦЕВ,
поет, дипломат, культуролог

Життя

Життя. Це від “жити”. Глибинне (нутряне — “живіт” з цього ж куша), часто уживане слово. Передусім у часи війни. “Vita” — латинською. Віта-мінно жити. Жити по адреналі-новому. Життя складає похмури каламбури.

Життя коротке. Vita brevis. Натомість: ars longa — мистецтво вічне. Та чи кожному дано? Мистецтво жити — savoir vivre (франц.) — уміти жити — дослівно. Тобто крутитися. У наших умовах більшість намагається радше вижити (животіти). Зате зрозуміло, як можна — по-новому... Хоч, мабуть, не до кінця. І не усім. Кінця-краю не видно: на скільки ще буде краще? Втім, поталанило. Жити.

Життя. Навіть не слово, ну як от “стіл”, “дерево”, чи “нога”. Таке воно — всеоб’ємне. Те, що рухається, реагує, обмінюється теплом, самовідтворюється... Помудрому — форма існування матерії. Його вивчають біологія, біофізика, біохімія, філософія і ще з добрий десяток наук. З мікро- і телескопами вивчаємо довколишній світ. Хтось, може, вивчає нас. Намагаємося щось зрозуміти. А може, ми і все довкола лише — ословлені думки Творця, а життя — це процес нашого зациклення, закомплексовування, включення в системи тощо. З свободами, волею до змін, нехиттю думати...

Однак хтось усе розуміє простіше. Життя — коротке. І воно — боротьба. У результаті — усе перемагає бабло. Сенса життя — накосити найбільше зелені. Мистецтво жити-не тужити — це про небагатьох. Крутяться бідолаги. Мученики-крученики. Заручники мішків і трілітрових слоївків з убитими американськими президентами. Мліють з достатків. Тільки що з усім цим щастям робити, куди скирдувати, на яку гору перти? Усім відома нелегка доля Сизіфова. Мідасова. Танталова. Все ж сягаємо міфів! Народжені, щоб Кафку втілити у дійсність. Раби на галерах. Як казав відомий сучасний правитель про себе.

Життя Гомери, Платони, митці, безсмертя яких — у їхніх творах. Ars longa. Герої Небесної Сотні, воїни — лицарі духу, залишили життя на полі борні. За наші життя. Вони достеменно знали: життя — прекрасне. Але на волі. Беззастережно вони сягнули безсмертя. Ми пам’ятаємо. Їх. Поіменно.

Vita et bella. Життя — прекрасне. У Монако. Десять у Панами. Може. Парфуми є такі La vie est belle — від “Ланком”. Та й ті вівірюються, як і життя. Фільм. З Роберто Беніні. Гран Прі у Каннах. Про війну, Голокост, табір смерті.

Смерть. Врешті ж дійдемо до стану не сумісного з життям. От де супокій! Не треба крутитися. Єдина печалька: у царстві Аїда інша валюта в обігу. І як прослизнути з призиранням за життя мотлохом у вушко голки? Гомер би сміявся. А у Божому Царстві й поготів.

Р. С. “Жити стало краще, веселіше!” Був прикол такий у Сталіна.

Це й про нас? Було б весело. Але життя — коротке. І попри все — прекрасне.

Шануймося!

Закон

Закон — Lex (лат.). Звідси — легітимність. Право, справедливість — від Прав-

Словник доби

ди. Скільки правди в законах? Тобто, справедливості. Закон структурує світ держави (системи) і “життєсвіт” людини, вважав Юрген Габермас (німецький філософ і соціолог). Загалом, люди не схильні замислюватися, чи живуть за правдою. Не крадуть, не вбивають — і вже добре. Звичайно, є ті, які інколи задумуються. Це — правники. Слід уявляти — ті, які мали б жити за правдою. Є й кривдники, тобто, правопорушники. Злочинці. Зрештою, є Праведники. Власне — ті, котрі живуть по правді, Ну хто подумає, що це про наших правоохоронців чи законодавців? Більшість з них самі своїми ділами і “нажитими непосильною працею” статками виписали собі суспільний вердикт.

Основний Закон — Конституція. Не священна корова, але й не декларація про наміри. Які залежать від настрою, потреб моменту. У США Конституцію прийняли 1787 року. Відтоді було внесено десь зо тридцять поправок. А якби поправляли під кожного президента? Дивний Божий промисел. Чи ж ми недолугі? Починали конституційний процес раніше від багатьох, начебто. Конституція прав і вольностей Пилипа Орлика датована 1710 роком. А й досі чубимося в парламенті й пасемо задніх на шляху в евроструктури. А може ми, згідно із задумом Творця, маємо пропустити цю висоту і одразу увійти у якісь космічні влади? Для впорядкування вселенського хаосу.

Закон — це завжди упорядкування хаосу, який, власне, і є життям. Упорядкування — виставляння рамок. Щось на зразок загорожі для худібки, клітки для птахів, чи акваріуму для рибок. І біжи, лети, пливи — куди заманеться. Рухи окремих осіб обмежують стінами камери чи зони. Утримують як цінних птахів чи тварин...

“Dura lex, sed lex”, — повчали римляни. Тобто, закон суворий, але — закон. По суті: порушення — покарання. Для усіх. А усі мали би бути рівними перед законом. Отоді й буде порядок. Закон — це домовленість. Домовились? Що, і друзів стосується? І тому звично — закон як дишло. Для тих, хто знає, як дишлом можна підкерувати.

Держава — це система домовленостей. Лише зі смертю не домовишся. Універсальний суддя. От би такого кіборга на Генпрокурора, скажімо. Либонь і антикорупційна прокуратура була б зайвою. Косою по ший — згідно з Законом Абсолюту. А то виглядає, наче усі змагаються у корупції. І самі ж не зупиняться. Хоч усі достеменно знають, чим змагання закінчаться. Та й гроби кишень не мають.

І життя не купиш. Людина, її права і свободи — базові цінності, гарантовані Основним Законом. Згідно з яким влада належить народу. Начебто. Як та воля народна перетікає у право? У якому контексті: людиноцентричному чи системоцентричному (тобто, апаратному)?

Тож важливий момент — легітимність влади. Передусім — це довіра народу. Легітимність влади означає її відповідність закону. Закону — як його розуміє народ (якщо влада належить йому). Влада, яка застосовує насильство проти народу, втрачає легітимність. Власне, що й відбулось з режимом Януковича. Природне право на спротив узурпації влади з боку посадових осіб чи державного апарату, зафіксоване в конституціях усіх розвинутих демократичних країн. Це право народ реалізував на Майдані. Отже, легітимність влади означає її відповідальність перед народом, відповідність декларацій і дій. Невідповідність цим параметрам провокує кризу легітимності. Відтак — відомо вже парадиг-

мальну ситуацію: узурпація — вила...

Філософ і соціолог, автор теорії соціального конфлікту Ральф Дарендорф ставив знак рівності між легітимністю і здатністю політичної системи до реформ. Хто став би сперечатися з філософом? Або з Оскаром Уайлдом, який сказав, що в Росії немає нічого неможливого, окрім реформ. Знаємо: Україна — не Росія. Але щодо реформ збіги зашкалюють. На жаль, тому, що наші олігархічні еліти мавпували і мавпують саме російські порядки. І вони ж поки ще замовляють музику, під яку ми й танцюємо. І пишуть закони, за якими вже не можемо жити.

Майдан — це важливий формат комунікацій. Історично притаманний українцям. Народ висловився. Застосував владу прямої дії. Втім, в плані політичного структурування, волі забракло. Бо влади, як такої, не праг. Вона ж і так є. Начебто. Звісно ж, влада апаратна сама себе не перезавантажила. Мо’ щось пороблено у владних офісах?

Очевидно, в умовах війни новий реальний Майдан до доброго не приведе. Однак внутрішньо переживати ті події і відтворювати у собі відчуття влади, тієї креативної сили свободи і гідності — ой як треба! Народ — це тисячі полеглих за нашу свободу і життя. Вони дивляться на нас з безсмертя і ми не можемо хибити. Народ втомився *жити по-новому*. Треба змусити владу жити по-новому. Час жити по правді! Наповнити життя силою закону, а Закон — правдою життя. Силою правди. Для цього ж вибори! Лише пам’ятаймо: кожен вибір — це траєкторія.

Шануймося!

Межа

Межа. Таке малопомітне, невелике слово. Зате притаманне всьому. Людям. Звірині, яка мігить межі теренів свого буттявання. Клітина має свою захисну мембранну межу і тому є суверенною. Планети знають свої межі, що відділяють їх від хаосу.

Межа надає сенс викінченості форми, визначає площини цілісності, недоторканності. У певному сенсі, набуває сакральності. Зокрема, коли йдеться про померіум держави. Саме з цього починався вічний Рим — з померіуму — межі, пропраної Ромулусом для відокремлення його від іншого простору.

З історії знаємо, що не тільки у часи Кайдашевої сім’ї за межу чварилися. Особливо, за межі держав! Хоч донині лідери деяких з них вважають, що ці межі втратили сенс і їх можна брутально попірати згідно з феодалним правом сильного. Звідси й анахронічне бачення держави, кордони якої ніде не закінчуються!

Так виопуклюються межі розуміння цінностей, різниці між цінностями й їхніми симулякрами, міфами й реаліями. Мови, релігії також віддавна вже стали рубежами. Кривавими. На жаль. На цьому вибудовуються стратегії пропаганди, а точніше, інформаційного бандитизму.

У сучасному глобальному світі кордони мають, все ж, інакший смисл, ніж за часів Ромулуса. Їх цивілізовано намагаються навіть позбуватися. Певною мірою. Скажімо, в ЄС. Втім, як тіло людини не виживе без епідерми, так і кордони мають подібний захисний сенс для нації, державної спільноти, цивілізації. Принаймні наразі.

Проблема виникає, коли сусіднє тіло — це левіафан. Квазібіблійного виміру. З псевдомісійним покликанням. Від лукавого. І, ймовірно, з апокаліптичним кінцем. Нема на то ради? Попрано межі приписів Божих і людських. “Не убий!” — одна з таких меж. Імперська мегаломанія меж немає... Може, там на генетичному рівні по-

роблено? Тому за сталінських часів до генетики ставилися, як до “продажної дівки фашизму”. Нині начебто не гоже з наукою сперечатися. Тож “правоту” доводять букками, градами... Загалом, факти цієї науки та й суспільне буття тамтої спільноти викликають великі сумніви у генетичній й ментальній спорідненості з мижебратами.

Як би не примазувалися вони до спільної Києворуської коліски. Людей намочили на кілька Гаг. А єдиним “виправданням” агресії братів у новітній історичній парадигмі — панівна у Києві “фашистська хунта”. Дарма, що її очільники — представники народу, який пережив Голокост. Кремлівські пропагандисти легко “розрулили” і цей когнітивний дисонанс — “жидобендеровці”. Термін став безсумнівним хітом доби. Трендом.

Свого часу Енгельс писав: “своїм постійним втручанням у справи Заходу ця імперія порушує нормальний поступ нашого розвитку і чинить це з метою завоювання для себе таких географічних позицій, які забезпечили б їй панування над Європою...” Спробуй сперечатися з класиком.

Ідея домінування — в оборгті місіонерства. (Фантик — такий собі блискітливий симулякрик межі). Воно, місіонерство, фантомно вкорінене у надрах тамтешньої колективної свідомості. Облудна місія спасіння. (Альтер его). Дарма що не існує реальних жертв — предмету спасіння і ніхто не хоче пережити благодать спасіння. Однак влада імперії свідомо підживлює ностальгію, а точніше, спрагу крові своїх демонів. Пам’ять форм, які утримувала її епідерма. Фантомні болі симулякрів. Сьогодні ці демони наробили реального лиха, реальних жертв. І маємо не віртуальну пам’ять крові. Пам’ять ран. Не фантомних.

Нині українсько-російське пограниччя, яке мало би бути теренами цивілізаційного стратегічного партнерства, стало простором кривавого цивілізаційного протистояння. Прірва цивілізаційного зламу розширюється. Формуються ментальні рубежі-рубці.

“Людство без кордонів” — звучить манливо. Панацея? Про це мріялося віками. Втім, такого досягають ну точно не Мінськом чи Ялтою-2. Можливо, людство, як гомогенізована у цивілізаційному сенсі спільнота, матиме конкретніші значення тоді, коли йтиметься про контакти з позаземними істотами. Тоді й позаростають кінцево кордони екологічно чистою травою. Якщо не переступимо межі, не припадемо радіоактивним пилом, то, може, колись доростемо до казок.

Р. С. Маю на увазі не продукти казкарів з передвиборчих програм. Справжня казка — царина мрій, конструювання майбутнього. Реальність інакша... Вас не нудить від розгойдування державного човна?.. Чи свідомі ми викликів? У мене є таке відчуття, що ми, як спільнота, країна, світ, зрештою, дійшли до якоїсь межі. Межі незримості. Непевної, хиткої... Вона проходить крізь нас, кожного з нас, торкаючись душі... Боюся, що ми можемо переступити цю межу і душа розчухнеться. Враз опинимося за межею добра і зла... у світі якогось мерзеного багна...

Межу, за якою — світ мертвенності. Перейшовши цю межу, мертвенність непомітно увійде у тіло, насичуватиме мозок. Людина виглядатиме ще живою — рухатиметься, жартуватиме, можливо, але... Станемо неживими молекулками?..

Як без нас складеться докупити “те, що одвіку вселенське”? І чи не боїмося не скласти заплановане Творцем? Тут я дещо перефразував один з улюблених катренів мого творчого побратима, поета Богдана Смоляка, який завершується такими пронизливими словами: “біймось, бо знов не веселі”... Я про відповідальність, справжню місію людини. Тож, біймося!

Шануймося!

Ігор Калинець: «Дай, Боже, щоб ми вистояли!»

“Свою Долю сприймаю такою, якою вона є...”

— *Пане Ігоре! “Поети — це біографи народу, а в нього біографія — тяжка”, — читаємо у Ліни Костенко. Тож хотів би Вас запитати: які тяжкі моменти бачите нині в біографії українського народу?*

— Я мав колись необережність у своєму виступі, після вручення мені Шевченківської премії, сказати за Шевченком: “Моя біографія — частинка біографії України”. Це, з мого боку було не дуже скромно сказано, але відповідало моєму розумінню: якщо ти (себто я) вже прилучився до біографії народу, тобто став на захист прав у 60-х роках, у 70-х ще, то, може, й був сенс так мені тоді заявити.

Біографія українського народу — тяжка в тому, що ідея самостійності подеколи визрівала, але боротьби постійної, затяжної не було. Хіба впродовж окремих років. Звідси і нещастя нашого народу — бездержавність. А моя ситуація була така: належав до молоді інтелігенції, яку переслідували.

— *Ви свого часу запалили “Вогонь Купала”, “Відчинили Вертеп”, “Коронували опудало” — то все збірки поезії з “Пробудженої музи”. Очевидно, по-іншому не могли писати?*

— То неможливо відповісти на таке питання. Врешті, тоді не лишалося нічого іншого. Я почав писати, як дозволяла цензура. Політичного устрою я чіпати не міг. Та й тому писалося — як писалося.

— *Як то було? Слово шукало Вас, чи Ви шукали Слово?*

— Якщо починати зі школи, університету, то я шукав Слово: потрохи вивчав, як бути поетом. Зразки були не кращі для цього. Не було сформованого світогляду. Я тоді підпадав під вплив всякого Слова. Інакше й не може бути. В школі, завдяки вчительці географії, відкрив для себе поезію “Молодої музи”. Потім вийшов том Олександра Олеся. Потім в Університеті була всяка наука. Поза тим — я багато читав. Деяких поетів, які теж мені щось давали: Малишко, Сосюра, і яких не можна було викинути зі своєї мови. З потрібних книжок, які я читав ще в школі, траплялися й книжки, видані ще за Польщі. Звичайно, я шукав, що мені найбільше підходить.

“Можемо похвалитися окремими моментами”

— *Пане Ігоре, чи Ви пізнали Світ?*

— Той світ, з яким стикався я пізнав, здається. Але моє бачення може бути надто завуженим, щоб стверджувати, що я той світ таким пізнав. А до чого він іде, — я, здається, пізнав.

— *То куди він іде?*

— Поволі до самознищення, очевидно. Невизначення в політиці, в науці може прискорити крах світу, Землі.

— *Чи доводилося Вам коли-небудь заздрити комусь із творчих особистостей?*

— Було. Не багато. Мені хотілося бути талановитим, розкутим, мати успіх у друці. Але останніми роками це було втрачено. Я не відчуваю заздрості. Я прийняв позицію: який є, такий є. Що зі мною має бути, — те й буде.

— *Чи хтось з українських письменників Вас здивував своїм творінням?*

— Думаю, що весь час дивують. Бо письменники хочуть бути несподіваними, оригінальними, мають таку потужність. Часто відкриваю для себе щось цікаве, оригінальне в книгарні чи навіть в журналі “Дзвін”. Є таке.

— *Ви і далі романтик?*

— Щораз менше. Не такий, як був у юності. Ще є якась надія, сподівання на романтику інших, з чого б я мав потіху, втіху...

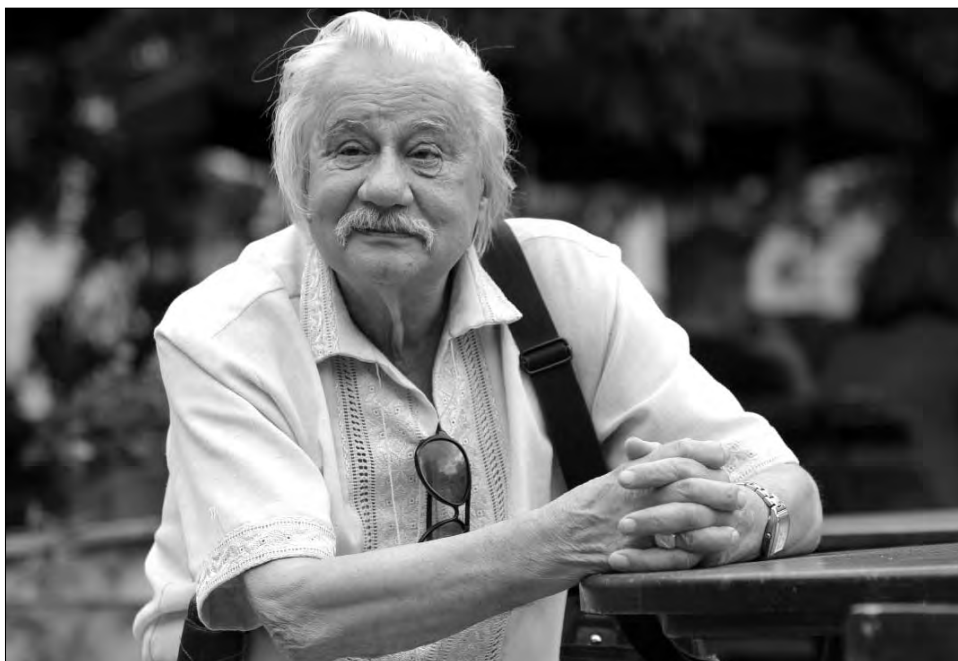
— *Яким шляхом іде подальший розвиток культури в Україні?*

— Залежить, чи вистоїмо тепер у प्रतिборстві з Росією. Якби не було конфлікту з новим президентом. Надії були. Все налагоджувалося в різних діях мистецтва, літератури. Скільки ж то може тривати?

Видатному українському поетові Ігореві Калинцю 9 липня виповнилося 80 років, про що йшлося на урочистій академії з нагоди ювілею Ігоря Мироновича у Львівській національній опері.

Поет-дисидент пережив шість років ув’язнення і три роки заслання за участь у дисидентському русі. Автор дев’яťох книг, створених до ув’язнення (впродовж 1972 року) і вісьмох книг, написаних вже під час ув’язнення.

У розмові, яку пропонуємо вашій увазі, лауреат ордену Свободи, почесний громадянин Львова, почесний доктор Львівського національного університету імені Івана Франка, нині — провідний фахівець Міжнародного інституту освіти, культури та зв’язків з діаспорою Національного університету “Львівська політехніка”, чільний представник українських шістдесятників, громадський діяч Ігор Калинець розповідає про життя — своє і України.

— *Чи був у Вас Учитель із великої літери, до думок якого Ви дослуховувались у молодості?*

— Було кілька добрих вчителів. Була вчителька української мови і літератури, завдяки якій я, мабуть, опинився на українській філології. Були й інші. Яких я поважав і які давали мені чимало.

— *Чи вмієте бачити себе збоку?*

— Пробую. Хочу себе бачити. Інколи це вдається — і мені дуже прикро буває за себе. Бо перебувуватися вже нема ні часу, ні сили, ні здоров’я.

— *Чи Ви задоволені життям?*

— Не повністю, але частково — задовлений. Тим, зокрема, що я був у русі опору. І тепер, на старість, — що я зумів видати багатотомне видання творів Ірини і своїх десяти томів. Якийсь результат, отже, є. То ж я мав би бути задоволений. Але, поза тим, я дуже незадоволений, як прогайнував чи провів час.

— *Чи відчувають люди відповідальність за свої дії? Який відсоток громади замислюється щоденно: як я провів день?*

— Щодо більшості — не знаю. Але знаю, що багато людей не мають того відчуття — ні перед собою, ні перед найближчими, ні перед державою і нацією. Це одна з причин нашого нещастя політичного.

— *Чи вдається нам на практиці остаточно зреалізувати побажання-скерування Миколи Хвильового — “Геть від Москви”?*

— То затяжке питання. Все залежить від того, як довго буде Путін при владі, оскільки він не буде дозволяти нам здійснення цього бажання, яке звуково оформив Микола Хвильовий, — зниження залежності від самої імперської Росії. Може, нарешті, почуємося незалежними від тієї особи і від їхньої держави. Може, так станеться... Ой, не знаю! Думаю, що того ніхто не знає. Але всі хочуть, щоб Путіна не стало і Росія розвалилася. Бо ставлення добросусідського до нас не буде.

— *Що можете сказати: влада наша взаємодіє з інтелектом нашим?*

— Не знаю. То вже треба думати, про яку владу ведемо мову. Чи про ту, що пішла, чи про ту, що ще буде. Тамті — не встигли, а ці себе ще не проявили.

— *Левко Лук’яненко казав мені, ще в 2009 році, в інтерв’ю, що “Україна — це моє*

життя”. Чи багато українців можуть приєднатися до цієї тези?

— Дуже багато таких нема, але трохи є. Бо можна побачити це по поведінці багатьох людей в Україні, які тепер формують протиставлення зовсім новій владі. І то вже свідчить, що такі люди є. Будемо сподіватися, що ті люди не дадуть зараз пропасти Україні.

“Століття вже йде боротьба за українське місто”

— *Щодо Ваших думок, висловлених у вашій творчості. “З Галича вітер цілющий, з Галича вітер державний”. А якби не було Галича, Галичини — вітер державний подув би на українській території?*

— Мабуть, подув би. Але слід пам’ятати, що Галичина була П’ємонтою ще наприкінці XIX — на початку XX століття. То, може, цьому повірити. Створення під час Першої світової війни таких армійських об’єднань, як Січові Стрільці, та інші... Потім Галичина втратила першість в очолюванні Незалежності. Але це вже — потім. А тоді Галичина була готова. Тут послідовно підтримувався національний спротив. Мало не до 50-х років. Я ще жив тими настроями. І то проявилось в поезії.

— *“Стоїть за пультом рим Павло Тичина”. Яким Ви тоді бачили Тичину, коли писали ці рядки?*

— Молодий Тичина спочатку в своїй творчості, під час створення Української державності, таким і був. Це був наймогутніший, хоч дуже ніжний голос. Але він символізував пробудження українців до національного життя. Потім — занадто скоро зламався. Але в пам’яті старших людей залишився трубадуром національного визволення.

— *Чи залізни стовпи підпирають найвагоміший купол українського неба?*

— Ідеї великих людей і є тими стовпами, які підпирають українське небо. Було б добре, якби Україна звершила свою національну побудову. То, може, було б підперти її й іншими стовпами — наприклад, пов’язаними з космічними: щоб ми говорили, що Україна є в небі, утверджена в світовому обширі. Якщо зараз будемо мати перерваний розвиток, — то це також поволі може завалитись — те, що нині маємо.

— *Чи писанки нині для Вас — це й далі світ дитячих мрій?*

— Та кожна людина щось згадує. Часто такі спогади приходять у зв’язку з релігійними святами. Пригадую часто, яке то в дитинстві святкування було.

— *“Осінній сад такий прозорий, такий високий”. Нині, у Ваші 80, той осінній сад і далі — прозорий і високий?*

— Не знаю. То залежить від самої осені. Якщо осінь гарна, погідна, то можна й так собі уявити. А якщо холодна, дощова, то тільки поетичний образ, згадка про минуле.

— *Що нині найбільше запало у Вашу пам’ять: сонце, вільха зелена чи медові соти?*

— Не знаю. Медові соти — менше, бо не було посіяно. Сонце — певно, найчастіше з того часу оживає. Але часом не таке виснажливе, як то було в нас недавно.

— *Чи доводилось Вам питати в калини, як до неї їхав “святатися місяць”?*

— Ні, я міг просто придумати щось таке.

— *“Знов музика Батьківщини мене болить, і не перестане ніколи боліти”. Бачу чітко, щороку, що таки не перестас...*

— Так і є. Це реальніший образ.

— *Як Ви думаєте, який відсоток українців живуть думками про Батьківщину?*

— Думаю, напевно, — половина людей. Взагалі, є частки України пошматовані, де не думають люди. А в західних кордонах, вважаю, набереться половина.

— *Ви могли би “прожити життя самотником”?*

— Ні. Дуже тяжко дається самотництво зараз.

— *Ви чули, як голова ВРУ Андрій Парубій під час завершення діяльності Верховної Ради України восьмого скликання запевнив усіх нас: “Ми вистоїмо перед будь-яким тиском!” Вистоїмо? Адже дуже хочеться!*

— Я радий, що Андрій Парубій так заявив і подав усім нам таку надію. Дай, Боже, щоб ми вистояли! Це єдине, що нас буде тримати при житті: його обіцянки і обіцянки Петра Порошенка. Дай нам, Боже!

— *Позоджугується з думкою Юрія Щербака, який сказав: “Ми уже стаємо досить нормальною європейською державою”?*

— Я підтверджую це. Але то було до виборів. А вибори цього президента показали, що ми не стали такими. Люди вибрали будь-кого. Він не буде українським Президентом в повному розумінні цього слова. Тому нормальною держава може не бути.

— *А як Вам думка Романа Кіся, який не перестас переконувати, закликаючи опанувати міста?*

— То здавна говориться-ведеться. Ще Валер’ян Підмогильний починав так робити. Володимир Винниченко теж про це казав. Століттями вже йде боротьба за українське місто. За радянський час нам того не давали зробити. Тут, на Заході, ми стягнули трохи зі сіл до міста. Наші села, на Заході, українізуються. То ж тут ми місто збудували. Україна показала, що місто творить Майдан, ставить вимоги. Але війна почала це перекривати.

Дуже добре, що наша армія українізується. Армія має українську мету в цій війні. А це би прискорило українізацію міст на Сході України.

Замість післямови:

“Нам потрібен Калинець сьогодні, який ніколи не зрадив ні себе, ні Україну, ні творчість, ні чин. Нам не треба вигадувати міфів і красти чужу історію. Маємо своїх героїв і свою історію, щоб на них формувати нові покоління. Тому Калинець буде потрібний і в майбутньому. Ми шасливі, що живемо в епоху Калинця” (Ірина Ключковська, директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв’язків із діаспорою Національного університету “Львівська політехніка”).

Спілкувався Богдан ЗАЛІЗНЯК, керівник прес-центру наукової журналістики ЗНЦ НАН України і МОН України

“Просвіти” повинні сіяти ті “драконові зуби”, з яких виросте нове покоління, котре буде боронити волю українського народу”.

Просвітянський з’їзд

Коло 1 години дня 20 вересня в залі Педагогічного музею розпочався перший Всеукраїнський з’їзд представників “Просвіт”, який відкрито було генеральним секретарем народної освіти І. Стешенком.

В президіум з’їзду обрано О. Лотоцького, І. Ганицького та І. Чопівського, а згодом за почесного голову з’їзду ще і проф. М. Грушевського.

По обранню президіуму представники різних організацій висловлювали з’їздові привітання.

Перше привітання склав І. Стешенко, генеральний секретар освіти, потім від імени Київської “Просвіти” голова з’їзду Лотоцький, від культурно-просвітної комісії Всеукраїнської Ради військових депутатів О. Чопівський, від “Просвіти” 28 армійського корпусу Антончук, від Української Селянської Спілки та Української Партії Соціалістів-Революціонерів М. Ковалевський та від т-ва “Праця” І. Чопівський.

Представник Полтавської “Просвіти” д-ій Коваленко в своєму привітанні зазначив, що на Полтавщині з часу революції “Просвіти” стали рости по селах, як гриби після дощу. Не знати відки знайшлося стільки свідомої української молоді, котра тепер широко заходила коло просвітної праці. Промовець в кінці радить в роботі “Просвіт” не йти сліпо за чужими зразками, бо вони до українського ґрунту не підходять.

Представник галицьких українців, голова Яворівської “Просвіти” Чайківський, привітавши з’їзд, підкреслив, що коли галицькі українці під цей час в других ділянках життя не можуть стати до роботи і дати поміч туженій Україні, то в просвітній справі це можливо і вони напевне, скільки зможуть, будуть допомагати рідній справі.

Привітання М. Грушевського

М. Грушевський, зустрінутий однодушними оплесками та покліками “слава”, привітав з’їзд, яко старіший робітник на просвітній ниві молодших своїх заступників. З’особна професор привітав представників “закордонних” “Просвіт” — з тих українських губерній, які російське правительтво вилучило з меж автономної України — і висловив певність, що в наслідок праці цих просвітан скорі і ця частина України прилучиться до історичного і більш свідомого українського осередку. Так само звернувся промовець і до представників тих “Просвіт”, котрі працюють серед української людності по різних українських колоніях-островах серед чужонаціональної людності, — і закликав їх подбати в своїй просвітній праці про те, щоб ні один українець-виселенець не згубив національної свідомості.

“Просвіти”, як сказав проф. М. Грушевський, повинні сіяти ті “драконові зуби”, з яких виросте нове покоління, котре буде боронити як волю українського народу, так і волю тих інших російських народів, що горнуть тепер до України, бачучи в ній свого дужчого товариша.

Привітав з’їзд і голова Генерального Військового Комітету С. Петлюра та зазначив, що “Просвіти” повинні викувати серед широких шарів української людності національно-політич-

М. Грушевський — почесний голова з’їзду

ну свідомість. Промовець закликав просвітан давати по змозі українську книжку на фронт, а також допомогти організуванню на місцях “Вільного Козацтва”.

Далі висловили привітання представник одеського українського військового товариства та одеської “Просвіти” д-р Луценко, представник роменського повітового з’їзду “Просвіт” Зацаринний та представник “Спілки Просвіт Слобожанщини” Волошенко, котрий засвідчив, що на Слобожанщині все селянство широко бажає приєднання Слобожанщини до автономної України, але на Харківщині “Просвітам” трудно працювати, бо по селах є ще чимало учителів-“обшеров”, котрі баламутять селянство.

Від імени комітету Національного Українського Театру вітав з’їзд Бурачок, а Благондійний — від імени павлоградської “Просвіти”, який зазначив вороже відношення на Катеринославщині неукраїнської інтелігенції і навіть російських соціалістичних організацій до українського руху.

Наостанку привітали з’їзд салдат Шевченко — представник кишенівської “Просвіти” та інших українських організацій в Кишеневі, та С. Русова від імени Учительської Спілки.

Після привітання д-ка С. Русова зробила звіт про організацію з’їзду, а потім, о 3 год., оповіщено було до 6 1/2 годин перерву на обід.

Роботу свою з’їзд має провадити по такій програмі:

- 1) повідомлення з місць;
- 2) освітня діяльність “Просвіт”;
- 3) політично-організаційна діяльність;
- 4) утворення осередкової установи “Просвіт” в Києві;
- 5) губерніяльні, повітові, районні та волостні об’єднання “Просвіт”;
- 6) єднання та стосунки “Просвіт” з іншими селянськими та робітничими організаціями;
- 7) вироблення та затвердження статуту “Просвіт”.

На першому засіданні з’їзду було більше 300 душ представників. Є чимало представників і від тих “Просвіт”, котрі знаходяться на українських колоніях в різних краях Росії.

Вечірнє засідання 20 вересня

Розпочалось вечірнє засідання в 7 годин і зразу ж приступлено було до повідомлень з місць, ко-

Під таким заголовком у №№ 142—146 газети “Нова Рада” за 1917 рік побачив світ розгорнутий репортаж про роботу першого Всеукраїнського з’їзду “Просвіт”. Роби-мо передрук цього матеріалу, щоби кожен читач “Слова Просвіти” зміг відчутти атмосферу доби визвольних змагань та бурхливого просвітянського життя сто років тому (правопис збережено).

трі ухвалено було розбити на групи — по губерніях, в алфавітному порядку. Повідомлення ці зпочатку були досить неінтересними, так що була навіть внесена порада зовсім припинити їх, але потім деякі повідомлення були дуже інтересними і кольористими, так що з’їзд уважно їх вислухував і деякі вітав оплесками. Особливо вдатними були доклади д-ки Ішуніної та д-ія М. Левицького.

Волинь

Першою виступила представниця Житомирської “Просвіти” д-ка Ускевич, а за нею — представник Сарненської, д-ій Казнай. В Сарнах “Просвіта” тримається переважно силами українців-залізничників та вояків місцевої залоги. В досить великому районі Сарнів темнота людності велика, а свідомих працівників по селах майже зовсім нема і “Просвіта” ця сама не може задовольнити тих великих вимог, що ставить їй час.

З Катеринославщини

Чудин, представник Катеринославської “Просвіти”, зробив докладне повідомлення про її діяльність. “Просвіта” ця має кілька відділів по селах і проявляє досить жваву діяльність: видає тижневу часопись та деякі книжки, упорядковує вистави, книгозбірні і таке інше. “Просвіта” взяла також на себе справу порозуміння з ворожими українству російськими елементами в Катеринославі і взагалі веде перед в місцевому українському житті. В останній час “Просвіта” заходила коло упорядкування в Катеринославі загальноосвітніх українських курсів. Перед цим лекційна комісія “Просвіти” улаштувала кілька окремих прилюдних лекцій. Всіх відділів ця “Просвіта” має по селах Катеринославщини 40, але праця т-ва іде не в такім широкім обсягу, як це здавалось керівникам на початку відновлення життя товариства.

Вовченко, від Луганської “Просвіти”, розповів, що справи т-ва, котре заклалося в кінці травня, зпочатку йшли добре, — було багато членів і гарно ширились книжки з книгозбірні, але згодом місцеві “обшери” стали вести ворожу до українства агітацію поміж місцевими робітниками-шахтарями розпускаючи брехні, що український рух — то “німецька інтрига” і таке інше, через що багацько темного робітництва відкасулось від “Просвіти”, і навіть кілька місцевих учителів-українців, що зпочатку працювали в “Просвіті” потім всі покинули її. Тепер зостався ще гурток ширих робітників, котрі самі мало що можуть зробити, тим більше, що вони примусили місцеву мійську думу дати їм одну школу, але тепер відколи вчителі повтікали від “Просвіти” і від української справи, нікому в тій школі вчити. Промовець закінчив проханням дати Луганській “Просвіті” допомогу інтелігентними людьми.

Рибченко докладно розказав про утворення та про працю Ді-ївської “Просвіти”. Між иншим, ця “Просвіта” улаштувала до 30 вистав, котрі дали т-ву добрий зиск — пересічно по 300 карб. з вистави, — що дало т-ву можливість віддати до української гімназії в Катеринославі кількох селянських хлопців.

Благондежний, представник Павлоградської “Просвіти”, яка має в своєму повіті 11 відділів (філій) по селах та залізничних станціях (2) і коло якої купчиться все національне життя повіту. Місцеві російські, та і почасти єврейські, кола ставляться до діяльності “Просвіти” вороже і роблять проти неї виступи. Національно-свідома частина учительства та кооператори Павлоградського повіту багато допомагають “Просвіті” в позашкільній освіті серед людності повіту і зате друга частина учителів, між котрими мало не половина великоросів, всіма силами і засобами намагаються загальмувати відродження українського народу і поширення серед нього національної свідомості. Але “Просвіта” робить заходи, щоб ввійти в порозуміння і з цими учителями-чужинцями, та навернути, по змозі, і їх до просвітної роботи серед української людності. Т-во працює в тісному єднанні з відділом позашкільної освіти місцевого земства, тим більше, що сам д-ій Б. є і завідувачим цим відділом, який через мандрівних лекторів веде систематичну освітню та організаційну працю по селах. Між иншим промовець дуже хвалив книжку Гната Хоткевича — “Хто ми і чого нам треба”, котра, на його думку, є чи не найкращою зо всіх українських агітаційних та освідлюючих брошур. Павлоградська Селянська Спілка зпочатку вороже ставилась до української справи і до “Просвіти”, але тепер цілком перемінила своє відношення і навіть винесла недавно постанову про прилучення повіту до автономної України.

Сніжко (з Вознесенського рудника, Бахмутського пов.). На руднику “Просвіта” поволи об’єднала коло себе біля 200 душ, але тільки після упертої ідейної боротьби з місцевими несвідомими українцями та росіянами. Тепер “Просвіта” навіть ввійшла в блок з організацією російських соціалістів-революціонерів та працює в єднанні з сусідньою Юзівською “Просвітою”. Т-во упорядковувало кілька разів вистави, котрі мали великий успіх серед місцевих робітників, але тамошній “Советь рабочихъ депутатов” не дає “Просвіті” для вистав народного дому, в котрому сам показує кінематографічні картини, які дають йому зиск.

А. Панов з Рильського повіту на Курщині, де є 6 українських волостей, зазначає вороже відношення до діяльності “Просвіти” більшості місцевих учительок та духовенства. “Просвіта” здебільшого упорядковувала читання та поширювала книжки, з котрих

найбільш охоче селяне читали книжечки політично-освідлюючого змісту. Членів в “Просвіті” коло 150 душ, — самі селяне. З інтелігенції не один не записався. Т-во запрошувало місцеву інтелігенцію читати в “Просвіті” лекції хоч би по-російськи, але ніхто не обізвався. Передплатує т-во одну російську соціал-революційну газету та “Нову Раду”, але остання ще не має великого поспіху.

З Київщини

Широкий доклад про історію та діяльність Київської “Просвіти” імени Т. Шевченка прочитала д-ка Ішуніна.

Життя і діяльність цієї “Просвіти” поділяється на дві доби: від 1906 до 1910 року і від квітня 1917 р. по цей час. Ініціатором і одним з головних фундаторів її був небіжчик Борис Грінченко. Коло “Просвіти” зразу ж згуртувались видатні українські письменники і громадяне та свідомо молоді — тоді студентство, — з котрої згодом вийшло чимало відомих на Україні діячів. Програму діяльності т-ва було накреслено досить широку, але в тяжких обставинах політичних та матеріальних довелося першим діячам “Просвіти” проводити цю програму в життя. Повсякчасний шпигунський догляд та систематичні перешкоди неодступно йшли за кожним кроком “Просвіти”. Того ж таки 1906 року, коли т-во не встигло ще нічим себе проявити, розпочалось уже слідство про його діяльність та арешти окремих членів і особливо членів Ради.

Але коло “Просвіти” купчилися люде, які не складали рук ні при яких обставинах. Для здійснення програми “Просвіти” Рада т-ва утворила кілька комісій. Видавнича комісія за 4 роки своєї діяльності встигла розглянути сотні рукописів, що надсилались їй для друку, і видати з цього матеріалу коло 40 назв книжок в кількості 174.760 примірників. Допомогла комісія і тому читачеві, котрий не міг сам орієнтуватися в літературі і склала та видала для цього каталог книжок для народного читання.

Бібліотечна комісія через “незалежні обставини” не мала змоги позаводити бібліотек по селах, хоч для цього нею уже було розроблено план. Через ті ж самі обставини не вдалось і книгарні відкрити. Проте комісія встигла зібрати значну бібліотеку з 4000 томів, в якій є книжки на шіснадцятьох мовах. Найширший план діяльності мала шкільно-лекційна комісія, яка поділялась на секції — діапозитивну, педагогічну та по улаштуванню дитячих читань. Комісія ця улаштувала кількості лекцій по окраїнах м. Києва, на теми як популярно-наукові, так і по історії культури, українській історії та цілу низку народних читань, — творів красного письменства. Зо всіх широких замірів в справі позашкільної освіти комісія встигла тільки скласти програму дитячого садка на трьохрічний курс та виробити програму для систематичного читання, а решта роботи, як наприклад, — збірник для дітей, бібліографічний показчик дитячої літератури тощо, zostалися незакінченими, тільки як матер’яли.

Далі буде.

Матеріал для друку в “Слові Просвіти” підготував Євген БУКЕТ

На адресу Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка і тижневика “Слово Просвіти” надходять численні вітання з ювілеєм голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана. Зокрема, до віншувань ювіляра долучилися прем’єр-міністр України Володимир Гройсман, голова Верховної Ради України Андрій Парубій, міністр культури України Євген Нищук, голова Національної спілки художників України, народний художник України Володимир Чепелик, голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський, колектив Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, президент Національної академії мистецтв України Андрій Чебикін, ректор Донецького національного університету імені Василя Стуса Роман Гринюк, генеральний директор Національного музею історії України Тетяна Сосновська, президент ГО “Академія парламентаризму” Валентина Гошовська, колектив видавництва “Пульсари”, народний депутат України, голова Запорізького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Ігор Артюшенко, голова Івано-Франківського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Степан Волковецький, просвітяни Михайло Шалата, проф. Богдан Якимович, Лілія Следзінська, Анатолій Загнітко, Левко Різник, Валерій Герасимчук, Петро Гавлінський та ін.

Щиро дякуємо Вам за теплі слова і щирі побажання на адресу ювіляра! Публікуємо окремі вітальні адреси.

Шановний Павле Михайловичу!

Щиро вітаю Вас, видатного українського державного і громадського діяча, поета, перекладача, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, члена Національної спілки письменників України, незмінного голову Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, народного депутата України I–VI скликань із 80-літтям.

Як людина з принциповою громадянською позицією і багатограним літературним талантом, один із організаторів Народного Руху України та ініціатор багатьох перших демократичних змін в Україні, активний законотворюєць та учасник конституційного процесу Ви стояли біля витоків новітньої української державності. Ваша невтомна багаторічна діяльність сприяла утвердженню української мови, відродженню Української церкви, пробудженню національної гідності та згуртуванню українського суспільства.

Ваш поетичний доробок — взірєць гармонійного поєднання вишуканої форми з глибоким філософським змістом — назавжди вписано шляхетною сторінкою до літопису української літератури. Від усієї душі бажаю Вам, Павле Михайловичу, творчого натхнення і наснаги, нових вагомих здобутків на благо України, міцного здоров’я, миру і добра на довгі роки!

З повагою

Прем’єр-міністр України Володимир ГРОЙСМАН

15 липня 2019 р.
м. Київ

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

МОВЧАНУ П.М.

Шановний Павле Михайловичу!

Щиро вітаю Вас, видатного українського громадського діяча, політика, поета, сценариста, перекладача, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки письменників України, незмінного голову Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, народного депутата України кількох скликань, з 80-літтям.

Як людина з чесною громадянською позицією і багатограним літературним талантом, один із організаторів Народного Руху України та ініціатор багатьох перших демократичних змін в Україні, активний законотворюєць та учасник конституційного процесу — Ви стояли біля витоків української державності. Ваша невтомна багаторічна діяльність сприяла утвердженню української мови, відродженню Української церкви, пробудженню національної гідності та згуртуванню українського суспільства.

Ваш поетичний доробок — взірєць гармонійного поєднання вишуканої форми з глибоким філософським змістом — назавжди вписано шляхетною сторінкою до літопису української літератури.

Від усієї душі бажаю Вам, Павле Михайловичу, творчого натхнення і наснаги, нових вагомих здобутків на благо України, міцного здоров’я, миру і добра на довгі роки!

З повагою

Андрій ПАРУБІЙ

м. Київ,
15 липня 2019 року

Вельмишановний Павле Михайловичу!

Колектив Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України сердечно вітає Вас із 80-річчям від дня народження!

Разом із багатьма представниками української громадськості ми цінуємо Ваш вагомий внесок в утвердження української культури, у національне відродження і становлення нашої державності.

На цьому складному та водночас доленосному шляху національного будівництва Ви виявили себе і словом, і ділом.

Уже багато десятиліть Ви відкриваєте для себе й українського читача універсум рідного слова, його історичні виміри та ментальні глибини. За цей час Ви створили свою “державу слова”. У її фундаменті — численні поетичні збірки, від таких сміливих і мускулистих, як “Нате!” і “Кора”, до зрілих і зосереджених, як “Досвід”, “Голос”, “Поріг”, “Материк”, “Відбитки”, “Ти”. У височинь Вашої твердині слова підносять книги есеїстики “Ключ розуміння”, “Мова — явище космічне”, “Витоки”, сповнені глибоких роздумів про значення рідної мови, минуле і прийдешнє української культури. А в склепінні Вашої словесної держави — створені за Вашою участю сценарії фільмів “Записки кирпатого Мефістофеля”, “Поет і княжна”, “Таємниця маєстро”, сценарії 11-серійного кіносеріалу “Тарас Шевченко. Заповіт”, багатосерійного науково-публіцистичного телесеріалу “Логос”, присвяченого витокам і становленню української культури від найдавніших часів до сучасності.

Ми вдячні Вам, що в час національного піднесення і здобуття державної незалежності Ви очолили Товариство української мови, реорганізоване згодом у Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка. За Вашого багаторічного керівництва ця громадська організація як спадкоємця “Просвіти” XIX — першої половини XX століття майже три десяти-

Державник слова

ліття утверджує та поширює рідне слово в різних ділянках культурного життя України — у пресі, книговидаванні, у сфері кіно і телебачення; організовує та підтримує творчі заходи, мовні, літературні та мистецькі конкурси; виступає з офіційними заявами стосовно мовної та загальнокультурної ситуації в державі, згуртовує творчу інтелігенцію та свідомих українських громадян. Окремо слід наголосити на ролі в цих процесах об’єднання “Кінологос”, тижневика “Слово Просвіти”, шеф-редактором якого Ви є.

Особливо цінуємо Вас за невтомну громадсько-політичну діяльність, яка розпочалася в найвідповідальніший для України час і стосувалася підтримки усіх процесів національного відродження, а найбільше — української мови. Вдячні Вам за невтомну працю народним депутатом України 5-ти скликань та участь у підготовці й ухваленні Конституції України, зокрема 10-ї статті, яка утвердила українську мову як державну, забезпечила її захист на довгі роки. Не можна обійти увагою Вашу роботу в комітетах та комісіях Верховної Ради України, яка стосувалася проблем Чорнобильської катастрофи, міжнародних зв’язків, культури і духовності, творчої діяльності, мистецтва, культур-

но-просвітницької та мовної політики, а також безперервну боротьбу за рідне слово в час політичної нестабільності, небезпечних мовних ініціатив антиукраїнських сил.

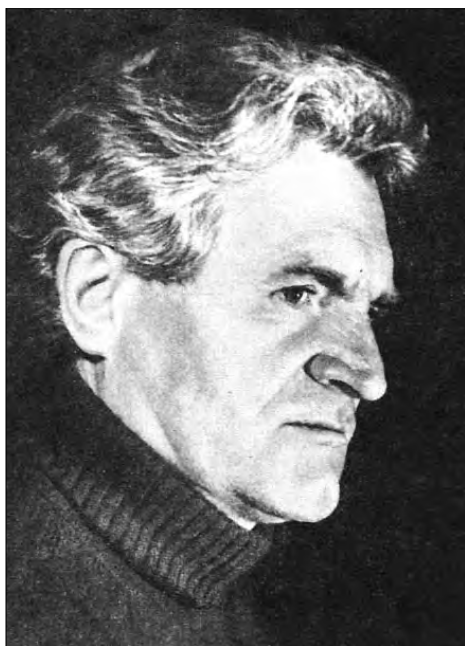
Важливою є Ваша багаторічна праця у Комітеті Національної премії України імені Т. Шевченка — нагороди, що становить важливий орієнтир нашого культурного поступу.

Про Ваші визначні заслуги перед українською культурою свідчить присудження Вам почесного звання заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, численних державних нагород, ордену Свободи, орденів Ярослава Мудрого III, IV, V ступенів.

Ми раді, що свій славний ювілей Ви зустрічаєте в розквіті творчих сил, сповненим нових планів і задумів.

У світлий час Вашого ювілею бажаємо Вам, дорогий Павле Михайловичу, міцного здоров’я і нових здобутків у Вашій натхненній праці на ниві української культури, в ім’я відродження нашого народу!

Від імені колективу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України
Академік НАНУ
Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Борис Мозолевський

Закінчення.
Початок у ч. 29 за 2019 р.

Другий симптоматичний з погляду майбутнього мотив у поетичному циклі “Скифское золото”. Пояснення, здається, лежить на поверхні: скінчивши заочне відділення історико-філософського факультету столичного університету ім. Т. Шевченка, Мозолевський, що хронічно мав проблему з роботою (тільки з кофегарювання його не звільняли, бо його шире правдошукацтво і спроби полеміки з Карлом Марксом, як мовиться, хронічно вилазили йому боком), задля заробітку (а може, й з цікавості) пішов на роботу в археологічну експедицію й опинився там поряд зі скифологами Олексієм Тереножкіним та Варварою Іллінською, які, очевидно, не просто повернули його в свою “віру”, а назавжди інфікували цим прекрасним науковим вірусом, що згодом приніс Мозолевському й Україні сенсаційну Золоту пектораль.

Володимир Панченко назвав це “мовним переворотом” у житті Мозолевського. Він стався паралельно й у творчості, й у душі поета, тому для нього це було справді органічно. І ще цікава закономірність: “українське прозріння” його відбулося водночас зі зневірою в комуністичних доктринах, на котрі він так захоплений ворувався в молоді літа. Його ширший “неомарксизм” перестав бути його. Він, по суті, стає дисидентом. Згодом напише про свою духовну й життєву ситуацію тих літ: “І коли зашморг вже зовсім мав зійтися навколо моєї шиї, збагнув я, що врятувати мене може тільки відкриття світового значення. Так вимріяв і вистраждав я свою Товсту Могилю... Зухвальство моє було винагороджене царською пектораллю... Замість Мордві я потрапив до Інституту археології АН УРСР, до якого мене поспішили зарахувати заднім числом”.

Перейшовши на українську, Мозолевський зберіг таку ж соціальну гостроту. Його вірші — як гіркі коментарі до нашої історії, коли Україна була в складі радянської імперії. І чи не найпромовистіше це виступає в триптиху “Етюди минулих літ”.

Ось похмурий малюнок із назвою “Кінець 40-х”:

Уже пожухла кукурудза
І відкричали птиць ключі
Розмитий місяць, мов медуза,
Пливе над селами вночі.
Чорніє шлях, німує поле.
Хати біліють з-під гори.
Провисле небо похолоде
Стікає в балки та яри.
Заснули білі, пекельна туга,
В печі — вогонь, в ріллі — зерно.
Заснула кривда недолюда,
А з нею й правда заодно.

Він мобілізований обов’язком сказати від імені постійно кривдженого села про дні і ночі його тужної безнадії, про те, що воно лежить чорноземним сумним матеріком в українській історії.

Отже, за сороковими роками з пам’яті поета виступають п’ятдесяті. Їхній початок. Ось своєрідний портрет тогочася:

На полі вибирали буряки,
Вогнем зеленим спахувала гичка...

Той, на кого Скіфії пощастило

Закінчуємо друк мемуарного фрагменту з нової книги Михайла Слабошпицького “З пам’яті дзеркала”, який завершує своєрідний цикл мемуарної прози, де вже оприлюднено “Протирання дзеркала” і “Тіні в дзеркалі”, що мають широкий розголос.

Вона дивилась в далеч з-під руки —
У сірій хустці ладна, невеличка.
Чорняві брови. Всміхнене чоло.
Куфайка, підперезана шпатагом.
Яке їй сонце в далечі зійшло?
І що їй треба — мало чи багато?
Який їй світ відкрився з-під руки?
Чи стане їй він — домом чи вертепом?
На полі вибирали буряки.
Осіннє небо їмжило над степом.

І заключна частина триптиха — “Середина 60-х”. Виразне відлуння дискусій на всі теми, що спалахнули після засудження культу особи Сталіна й інтелігентських надій хрущовської “відлиги”. Активні спроби переоцінки цінностей і намагання сформувати новий канон та нову ієрархію. Політика, гуманітаристика, естетика, етика і т. ін. Незаперечний і тодішній спалах зацікавлення національними проблемами (на що влада за кілька років відповіла арештами й суровою регламентацією меж зацікавлень у цьому векторі). Згадаймо, що тоді були обережні спроби дебатувати й мовне питання в Україні. В усі ці суперечки з публіцистичною прямолінійністю вривається Борис Мозолевський, полемічно загострюючи тему, вносячи в неї етичний імператив. Загалом його наміри зрозумілі, але є тут і вразливий момент: авторове резонерство виглядає тут зовсім недоречним. Поет пропонує альтернативність там, де її легко уникнути.

Зрештою, виношу ти рядки на очі читача:
Ви кажете, що я не патріот,
Що зрадив мові я своїй і пісні?
Перевертні, месії горезвісні,
Бодай би вже заціпило вам рот!
Плазуєте, безкрилі, як вужі,
Ще й інших, бачте, ловите на слові!
Вже краще правду мовить на чужій,
Аніж брехать, як ви, на рідній мові.

Очевидно, що інвективу написано з конкретного приводу і на конкретну адресу. А спроба узагальнити ситуацію, силувати філософування на ній видається рецидивом демагогії. Це ота риторика, котра мала видатися читачеві глибокодумною афористикою. Вона була і в його російськомовних книжках із їхнім “грозивим романтизмом”, перемезованим ось такими випаданнями в претензійну банальність. І вже зовсім інша — справді симоненківська вогненна — пристрасть звучить ось у такій його інвективі:

Скільки міст ми спалили,
Їх розвіявши зімст,
Тим, що спали і їли,
Не будуючи міст...
Скільки книг ми убили,
Не зумівши й почать, —
Їхні чорні могили
В наших серцях кричать...
Скільки друзів зубили —
І чужих, і своїх —
Тим, що в дзвони не били,
Коли кривдили їх...

Справді, у той період, коли Мозолевський перейшов на українську, йому, здається, найближчий і найсуголосніший саме Василь Симоненко. Він раз у раз апелює до нього, в його віршах незрідка зустрічаються образні мотиви, що виразно перегукуються з Симоненковими. Мозолевський відчуває, що в нього так багато спільного з Симоненком — і в походженні, і в належності до одного покоління, і в пристрасному правдошукацтві, і в отому особливому, сказати б, романтичному народничстві, й у рішучому відгетьковуванні навіть найменших натаків на казенний патріотизм чи парадний офіціоз. Це легко проілюструвати за його поезіями різних років. А ось у вірші “До сонця” Мозолевський акцентовано підкреслює свою духовну близькість із Симоненком. І не тільки епіграфом із нього: “Я юності не знав. Нудотно і похмуро // Проїшли мої, можливо, кращі дні”. Цей вірш — монолог Мозолевського, звернений безпосередньо

до Симоненка, який для Бориса лишається живим:

Ти не один такий, Василю-брате, —
З нас багатьом те випало пройти.
Самі себе ми кидали за ґрати
В стремлінні до великої мети.
Нам, може, не стачало простоти,
Та нам огидли істини — купати.
Спили ми щедрий келих самоти,
Щоб в світі головного не проспати.
Тепер нам що? І чорт нам ніпочім,
Бо певність є, і думки широчінь,
І твердість, що лиху долає силу.
Не гріє той, хто серцем не горів.
У тиші завше визріває грім,
Як ти казав колись нам всім, Василю.

В його поезії потужним голосом зазвучить Скіфія. І зазвучить особливо. Доскіпливий Іван Дзюба зіставив відомі скифські мотиви Блока, Брюсова, Цветаєвої та Мозолевського і виокремив його за важливою якісною прикметою. У російських поетів світ Скіфії дуже умовний. “Власне, кожен із них одягав у приблизно “скифські” барви світ своїх пристрастей та ілюзій — що для поезії, цілком зрозуміло, річ правомірною. У Блока це — ностальгія світового катаклізму, грандіозна історіософська романтизація. У Брюсова — монументальна романтизація інтелектуальна. Для Цветаєвої Скіфія — поетична таїна, що грає ярими барвами буття”. У Мозолевського Скіфія — це реальний світ, у якому — наше коріння. Він неоднораз називає Скіфію рідною землею.

...Тоді, в лікарні вчених, я дивився на нього, зосередженого на якихось невеселих думках, і мені видалося, що він не схожий сам на себе. Хоч доти я й нечасто бачив його, але бачив щораз ентузіастично, з трохи випнутим уперед вольовим підборіддям. І — жодного разу всміхненим. Ні, це не була грозова похмурість. Це була domeжна серйозність і нехить реагувати на дрібносуетні марніції.

Згадалось, як хтось мені розповів: дисидентів Мозолевському “світлили” мордовські табори. Мовляв, він своїми крамольними промовами вже “наговорив” собі серйозний строк. І раптом — його епохальне відкриття: золота скифська пектораль, про яку говорив увесь світ. Що робити з Мозолевським? Відставити виписаний для нього маршрут у край білих ведмедів. Високі функціонери з Академії наук швидко присвоюють йому (без захисту дисертації) звання кандидата наук. І він уже не має підстав потерпати за своє місце в Інституті археології. З його іменем нерозривно пов’язано здобуток радянської науки. Хто замахнеться тепер на цього ідеологічного еретика? Доводиться миритися з його крамольним мовством. Мовби хтось змахнув чарівною паличкою. Чи, може, сталося так, що маятник різко згойднувся в протилежний бік — і неблагонадійний кандидат у зеки опинився в науковому істеблшменті. Майже унікальна ситуація в ті, скажемо м’яко, складні для людини сміливого розуму часи.

Іван Дзюба з властивою йому доскіпливістю й широкоохопністю в роботі над кожною темою пише, що коли він узявся за книжку Мозолевського “Скифський степ”, що з’явилася 1983 року, то ознайомився з масою літератури про Скіфію. Тоді в одній популярній російській книзі прочитав, що в лєнінградському Ермітажі зберігається колекція золотих і срібних скифських артефактів (їх понад 400), яких немає і навіть “ніколи не може бути в жодному музеї світу”.

І наголошує на такій подробиці: згадувана книжка з’явилася 1966 року, а 1969-го, після розкопок Гайманової Могили, та 1971-го Товстої Могили було зроблено археологічні відкриття світового значення. Українські археологи відкрили шедеври “скифського золота”, котрі стали світовою сенсацією. І їхнє значення перевершило те, що відбувається в Ермітажі.

У своїй оригінальній книжці “Скиф-

ський степ” Мозолевський написав: “На часі й питання про реконструкцію дослідження пам’яток, адже вони — невід’ємна частина нашого історичного ландшафту. Степ не може залишатися рівним, як стіл. Там, де це не заважає господарюванню, досліджені кургани слід знову насипати, а ті з них, в яких виявлено видатні поховання, перетворювати на музеї. Це наш священний обов’язок перед прийдешніми поколіннями, ми не маємо права знищувати те, що створено руками наших пращурів. Тому найбільшу мою гордість становить не знахідка пекторалі, а відновлення після дослідження насипу скифського царського кургану поблизу станції Жовтокам’янки на Апостольщині. То була перша такого типу спроба”.

Він мислив і як вчений, і як державний чоловік, що прагне зберегти дорожчійну історико-культурну спадщину від її варварського знищення, натхненно-невтримну вакханалію, що її він бачив тоді, а якби побачив те, що твориться новими “господарями життя” нині, то жахнувся б.

Павло Мовчан розповів мені таку подорожницю.

Він був на розкопках Товстої Могили, коли там працювала група Бориса Мозолевського. Тоді стояла така спека, що вони ночували прямо в ямі. Вранці повз них ішли на роботу шахтарі. Побачивши негелених і виснажених археологів, шахтарі іронізували: “Золотішко шукаєте? Золотішка тут уже нет! Вот оно!” — і постукувало пальцями по своїх золотих “фіксах”. Та ще казали, що чимало золота, знайденого тут, приховало начальство. “Чорні археологи” потай розривали загадкові кургани й тоді. І невідомо куди дівалися безцінні артефакти. Але то були тільки “квіточки”. Ягідки ми маємо нині, в час тотального морального звиродніння й мародерства, що, мов чума, повсюдиться Україною. І, здається, вже не буде їй ніякого стриму.

Мовчан оповідав: він тоді полишив зрозпачених невдачами археологів, які розуміли, що до них тут кротували двоногі хижакі, що винишпорили всі приховані предмети. І Мозолевський був пригнічений. А потім сталося диво...

Борис Миколайович розповів: усе ще не вірячи в невдачу, він конвульсивно вигрібав глину й пісок. Ніби якась вища сила керувала ним, подавляючи зневіру. І раптом він наткнувся рукою на якусь металеву загостринку. З розрізаної руки потекла кров. Смикнув із ґрунту намацаний предмет — і йому, мов саяливе марення, змигнула перед очима пектораль, по якій текла його кров.

За його словами, йому попервах здалося, що все це відбувається тільки ві сні.

Але це такі стасоса наяву.

Мозолевський, очевидно, ще не відчував, що він став героєм, бо вже від цієї хвилини він увиходить в історію.

В епілозі вже згадуваної “скифської” поеми “Ірії” (робота над нею з перервами тривала двоє десятиліть) Мозолевський од імені скифського царя, похованого в Товстої Могили, пише:

Проїшли шляхами ураганими,
Звели із попелу життя.
А степ все світитися курганами
Й не дозволяє забуття.
І в незатишному цім світі
Тим на землі щасливий я,
Що в золотому верховітті
Зоря лишилася й моя.

Але це не тільки про героя поеми.

Це й про автора. Він також засвітив свою зорю в небі української пам’яті. Всі його правдошукацтва, всі поривання, всі амбіції, всі манівці й ілюзії, без котрих не буває жодного життя, і всі жертви в ім’я великої мети виявилися не марними.

Думаючи про Мозолевського, уявляєш таку ситуацію: доля знову й знову виводила його на розхресті доріг, і він стояв там у нерішучості, не знаючи, куди ступати і що там на нього чигає.

Але хтось невидимий і невідомий брав його за руку та й виводив на правильний шлях.

На шлях, саме йому призначений. І — що особливо важливо! — виявилось, що він був до цього готовий.

Готовий до великого.

Таємничий криптонім

Святослав ВАСИЛЬЧУК,
голова Житомирського ОО ВУТ
“Просвіта”, заслужений журна-
ліст України

У газеті “Слово “Просвіти”,
число 5 за 6 лютого 2019
року, з великим зацікав-
ленням прочитав кореспонден-
цію “Томос як здійснена мрія” ав-
тора Анатолія Карп’юка з м. Кос-
тополя на Рівненщині. По-пер-
ше, знаю особисто автора, вчите-
ля української мови та літератури
(нині пенсіонерів вже за 80)
тамтешньої гімназії, донедавна —
середньої школи № 1, де свого
часу (такі давненько!) вчився і я.
По-друге, надзвичайно зацікавив
зміст публікації про діяльність
костопольської “Просвіти” за ні-
мецької окупації 1941—1943 ро-
ків та огляд місцевої газети “Са-
мостійність” (згодом — “Косто-
польські вісті”) за той же
період. Автор наводив чи-
малі витяги з газетних публі-
кацій (дивом кілька де-
сятків примірників “КВ”
збереглося в обласному
державному архіві Рівнен-
щини).

Актуальність їхня ра-
зюча й донині: йшлося про
запровадження україн-
ської мови в церковному
богослужінні, а також по-
ширення просвітянського
руху на Поліссі. Ось зраз-
ки. “Просвітянський рух” є
важливим чинником розбуду-
вання національної свідо-
мості українців. Серед віко-
вого гніту, серед загальної
темряви і упадку україн-
ського народу будиться його
національна свідомість. Під
прапором “Просвіти” му-
сить наступати національ-
на згода, релігійне об’єднан-
ня і мусить згинуть все те, що нас
ослаблює. Всяку працю виконуємо
сьогодні, а не ждём і не відкладаймо
на завтра, час дорогий. Всі, от-
же, під прапор “Просвіти”! Нехай
не буде ні одної української людини,
яка не стала б членом цього това-
риства. Дай змогу “Просвіти”
стати на тій висоті, на якій хо-
чеш бачити її”.

Шороку костопольська “Про-
світа” кілька разів скликала за-
гальні збори просвітян, аби її фі-
лії мали змогу прозвітувати за до-
сягнуте, спільно поставити зав-
дання на прийдешнє.

Як бачимо, ті просвітянські
завдання не змінилися й донині.
Та особливо схвилював вміщений
в названій публікації ще один ви-
тяг із газети “Костопольські ві-
сті” тих часів. Ось як про це пише
автор А. Карп’юк: “На початку
90-х років минулого століття в
обласному архіві мені довелося пе-
реглядати підшивку газети “Кос-
топольські вісті”. Я натрапив на
змітку під промовистою назвою
“Москвофіли”. Ніби знав, що вона
актуальна і через два десятки літ,
переписав... Подаю без скорочень”.

“Багато говорилося і гово-
риться, писало і пишеться про рід-
ну мову в церквах. В газеті “Кос-
топольські вісті” кілька разів були
поміщені статті, роз’яснюючи,
яке велике значення має рідна мо-
ва в наших церквах. Але це був го-

лос “взиваючого в пустині”, бо де-
які “наші” панотці Православної
Церкви не слухають вимог україн-
ського народу і не хочуть покинути
змосковщену слов’янську мову, а
навіть вороже відносяться до тих,
хто сміє щось діяти в цьому нап-
рямку і цій ділянці.

Як доказ цього є випадок в с. Ма-
ла Любаши. До парафії церкви в
Малій Любаші належить ще й
с. Антонівка, де під проводом дири-
гента Мусія організований україн-
ський хор. Цей хор вперше відспівав
Службу Божу уна Покрову і викли-
кав велике враження у присутніх.
Цей самий хор приготувався і хо-
тів співати Службу Божу і на Різ-
двяні свята, й на Йордан.

Та проти цього виступили свя-
щенник, дяк, і навіть хор малолу-
башівський, і не хотіли вони допус-
тити українського хору, висловлю-
ючи, що їм не треба “якогось”

українського співу в церкві, їм так
добре, як співали їхні діди й бать-
ки.

Дивно й сумно заразом, що так
ставляться до цієї справи деякі ук-
раїнці і підтримують ворожих дя-
ків чи священників, які, безсумнівно,
промовляли б з церковних амвон
про “руський народ” і закликали б за
“єдиную і неделимую Расею”, коли б
на сторожі не стояли свідомі маси
українського селянства. Боротьбу
з такими “людцями” й неактуаль-
ними й смішними москвофілами
треба вести безоглядно й послі-
довно”.

Автор цієї замітки свого
прізвища не назвав, а поставив
криптонім: “В. К”. Розшифру-
вати мені його не вдалося, але
висловлені думки актуальні і
сьогодні”.

Читаючи публікацію А. Кар-
п’юка, я також звернув увагу на
криптонім. Й зокрема тому, що
людина, яка так підписалась,
була з нашого села Антонівки,
яке належало до Малолубашів-
ської церковної парафії.

В Антонівці проживала на-
ша велика родина, сім’ї трьох
братів: Карпа, Микити й Семка
Васильчуків з їхньою матір’ю
(моєю бабунею) Федорою (ді-
лусь Олекса загинув за нез’ясо-
ваних обставин).

Згадалась розповідь моєї ма-
тусі Теклі Талимонівни саме про

описані в замітці події (створен-
ня в нашому селі церковного хо-
ру регентом Мусієм, який вивчив
з аматорами церковний піснеспів
українською мовою і пішов з ним
до своєї парафіяльної церкви в
сусідньому селі Мала Любаши.

Вдалося хорів відспівати
службу Богу лише раз на Покро-
ву 1942 року, що справило велике
враження на прихожан. Хотіли
вони продовжити ці піснеспіви
ще й на Різдвяні свята, на Йордан
і далі. Та місцевий священник,
наставлений сюди ще за царя,
Григорій Павлович, до речі, укра-
їнець за походженням, але росій-
ський шовініст за переконанням,
дяк і навіть тодішній церковний
хор малолубашівський виступи-
ли проти. Як згадувала матуся
Текля, що була тоді разом з бать-
ком Карпом і старшими дітьми
на богослужінні, ці люди глузу-
вали з нашого хору, кривлялися,
намагалися перекичати
його, вигукуючи, що їм не
потрібно українського співу в
церкві, хай буде так, як і було.
Тобто, церковнослов’янсь-
кою, якої ніхто не розумів,
“але так було до нас, хай буде
й після нас”. Як не намагалися
переконати їх регент Мусій і
наш батько Карпо, як поважна
особистість Костопольської
округи — все дарма. Й досі,
майже через 80 років після
описуваних подій, Малолубашів-
ська парафія є належною
до Московського патріархату,
одна з небагатьох у Косто-
польському районі. Більшість
парафій тут є складовою час-
тиною Київського Патріарха-
ту, а нині Православної Цер-
кви України.

Та вернімося до згаданої
вже публікації “Костополь-
ських вістей” і таємничого
криптоніма. Знаючи від матусі
згадані вже церковні події довко-
ла Малолубашівської церкви і
активної участі в них нашого
батька Карпа Васильчука, я дій-
шов висновку: криптонім “В. К”
— це “Васильчук Карпо”. Адже
мав він гімназійну освіту, був ак-
тивним громадським активістом,
членом ОУН ще із 30-х, із псев-
до “Морозенко”.

Ще за Польщі він організував
у нашому селі Антонівці осередок

Карпо Васильчук (в центрі з газетою) серед односельців Антонівки

“Просвіти”, виділивши для неї
одну із чотирьох кімнат у нашому
будинку, хоча в сім’ї було семеро
дітей. Сюди він привозив із Рів-
ного, та ще пересилали йому з
Луцька, Львова, українські книж-
ки, газети, журнали. Зокрема, й
газету “Народня справа”. Особ-
ливо запитані були грубенькі що-
річні календарі, в яких друкува-
лось багато корисних порад із ве-
дення сільського господарства.
Тож до батька приходили, приїз-
дили селяни не лише свого, а й
сусідніх сіл Рисвянки, Цецелів-
ки, Дерманки, Річиці, Любомир-
ки, Лисухи тієї ж Малої Любаши
ознайомитися з тією мудрою нау-
кою, яка допомагала ефективно
господарювати. Доказом було на-
ше велике домашнє господарство
й пасіка в понад сто вуликів, ве-
ликий родючий сад, молочні ко-
рови. І як вислід — хата під бля-
хою (рідкість серед селян), сади-
ба з хати, клуні, хліва, шопи, дро-
вітні, достатній набір сільгоспре-
маненту, льох, пара баских коней,
20 гектарів угідь, з яких половина
— орана земля. Повний достаток
у домі. Розмови з селянами бать-
ко закінчував тим, що маємо бути
національно свідомими, заводити
скрізь “Просвіти”, шанувати
своє, українське, підтримувати
ОУН і домогтися відновлення
своєї національної держави, зни-
щеної більшовиками в 1920 році.

“За німців” Карпо Васильчук
був призначений крайовим Про-
водом ОУН надрайоновим про-
відником ОУН Костопільської
округи із псевдо “Морозенко”
згодом — “Сагайдачний”. Змив
його на цій посаді підпільник
Грицько Рибак. Якраз оті дядьки,
що відвідували батька, сільська
молодь, яку він вихову-
вав, першими пішли у
новостворені сотні УПА
влітку 1942 року, у фор-
муванні яких брав участь
Карпо Васильчук спільно
з військовиками ОУН
“Остапом” (Сергієм Ка-
чинським) та “Короб-
кою” (Григорієм Пере-
гінняком). З цими сотня-
ми здійснював напади на
німецькі залоги в Оржеві
та Висоцьку.

Свою сім’ю та сім’ї
братів Микити і Семка
також долучив до спіль-
ної справи. Старший син
Андрій із десятками мо-
лодих антонівців пішов
воювати в УПА (майже
всі вони загинули за ук-
раїнську справу, як і брат
Андрій), доньки Ольга,
Ганна та Надія заготовля-

ли для рідної армії харчі, одяг,
взуття. А великий друг Петро
Червінський, ОУНівець, був
призначений господарчим Анто-
нівської станиці. Удвох із батьком
вони відкрили в селі кравецьку,
чоботярську майстерні, де шили і
ремонтували одяг і взуття воякам
УПА, вичиняли шкіри для цього,
а також пекарню з випічки хліба.
Була також майстерня з лагод-
ження зброї, якою опікувалися
молодші брати Микита і Семко.

Коли в 1944-му році в наш
край повернулися “другі совіти”
із їхніми репресивними органами
НКВД та “смерш”, батько пішов
у підпілля. Проте його вистежили
і заарештували. Здали, на жаль,
свої ж “землячки”, загітовані
спецслужбами. А “тройка
НКВД” у Рівному засудила до 20-
ти років каторжних робіт, як і од-
носельця Петра Червінського. Їх
заслали до Сибіру. Опинився в
концтаборі Красноярска, зго-
дом — в ОЛП-23 у Воркуті, “осо-
бий лагер полізаключонних”,
де в 1953 році брав участь у пов-
станні ув’язнених проти табірної
охорони. Там і загинув. Прах йо-
го, як і сотень тисяч українських
патріотів, покоїться у вічно за-
мерзлій тундрі в спільній безі-
менній могилі, як прокляття мос-
ковським катам за їхнє довголіт-
нє плондрування України. Воно
жде свого відомщення...

Тож я вдячний моєму земля-
кові з Костополя, вчителю Ана-
толієві Карп’юку за таку історич-
ну архівну знахідку, яка осучас-
нила і пояснила діяльність ук-
раїнських патріотів Костопільщини
майже сто літ тому. Маємо знати і
розуміти, що наші державницькі
здобутки і звершення в часі ни-
нішньому не з’явилися нізвідки,
а опираються на досвід дій дер-
жавників попередніх десятиліть і
століть, на їхні набутки, досвіди,
крові. У цьому — спадкоємність,
твглість наших національно-виз-
вольних змагань. Здобуте одним
поколінням стає новим щаблем
до нових звершень поколінням
наступним. І так доти, доки не
збудуємо самодостатню Україн-
ську Самостійну Соборну Держа-
ву за духом і змістом, з високим
європейським рівнем достатку
кожного громадянина, надійно
захищеного законом. Адже ми
українці — титульна нація нашої
держави, яка створила її. Тож ма-
ємо на це пріоритетне право.

Гордімося цим, українці, й
будьмо достойні нашого велико-
го покликання.

Слава Україні та її Героям!
Ось такі роздуми викликала
публікація “Слова “Просвіти”.

Володимир КОРНІЙЧУК: «Окрасою долі стали світочі України»

Поет, прозаїк, критик, мистецтвознавець Володимир Корнійчук вирізняється різноманітністю зацікавлень: хореографія, музика, театр, письменство. Працював журналістом, понад двадцять років очолював “Українську музичну газету”, яка не останньою чергою саме завдяки Володимирі Корнійчуку вистояла і пройшла крізь усі бурі й незгоди як одне із найдавніших і найавторитетніших вітчизняних періодичних музичних видань. Нині він — головний редактор реформованого науково-популярного журналу “Музика”. Як журналіст — завжди “на вістрі” останніх подій у світі музики і культури. З-під його пера з’являються нові книжки про мистецтво і духовність.

Автор книг новел і повістей, театрознавчих досліджень, численних прозових, поетичних публікацій у вітчизняній і зарубіжній періодиці.

Наша розмова — про зустрічі з видатними митцями України, про абсурди, парадокси і приємності в українському культурному просторі.

ніці виїжджає? Дуже складно досягнути.

Виникла думка — дослідити в цій площині творчість Марії Заньковецької.

Шукаю в літературі, що ж є з психології творчості актора? Виявляється, на весь Радянський Союз 1972 року було всього дві наукові праці: “Психология сценических чувств актера” П. Якобсона і “Некоторые особенности психологии актера в творческом процессе” Л. Толъян. Одне слово, дипломну роботу “Психологічні особливості акторської творчості Марії Заньковецької” я написав, захистився.

2004 року, коли наближалось 150-річчя від дня народження Марії Заньковецької, я подумав: “А чого б мені не подивитися, що я написав тридцять років тому, це ж цікаво”. У Будинку творчості письменників в Ірпені я ту роботу прочитав, зрозумів, що це цікаво: відредагував (зокрема, по-викидав посилення на марксистсько-ленінську теорію, Луначарського). Знайшов мецената в Ніжині. Заньковецька родом із села Заньки під Ніжином, через що вона взяла відповідний псевдонім (по чоловіку вона Хлистова, а по батькові — Адамовська). Актори тоді брали псевдоніми, скажімо, три брати Тобілевичі стали Садовським, Саксаганським, Карпенком-Карим.

Таким чином я вийшов на свою першу книжечку до 150-ліття Марії Заньковецької. Знайшовся Микола Пантелійович Шкурко, голова благодійного Фонду “Ніжен”, він сказав: “Я зацікавився цією роботою. Видамо”. Звісно, я подарував музеям, бібліотекам, у себе залишив два десятки, нині це раритет. Ясна річ, що до наступного 170-літнього ювілею актриси було б слушно допрацювати і перевидати цю книгу.

Коли видавав свою другу роботу “Роздуми про театр, музику, літературу” (з виданням допомогли тодішній мер столиці Олександр Омельченко, а з письменників Микола Славинський і Віктор Баранов), я додав туди і цю роботу про Заньковецьку.

У сфері моїх інтересів, звичайно, музика. Коли пішов на бальні танці, мене потягнуло до музики. Батько купив мені розкішний німецький акордеон “Страделло”, я навчався у вчителя. Ше десь років п’ять навчався гри на фортепіано. У Київському культурно-освітньому училищі три роки у нас викладали баян. Отже, з музичною справою добре обізнаний.

— Як прийшли до редагування “Української музичної газети”?

— Років три працював на телебаченні, потім п’ять років у журналі “Україна”, згодом у видавництві “Музична Україна” — літературним редактором. Коли 1990 року почали розпадатися державні видавництва, перейшов у Національну всеукраїнську музичну спілку (колишнє Музичне товариство України), яке тоді очолював Анатолій Тимофійович Авдієвський. Мене взяли завідувачем прес-центру Національної всеукраїнської музичної спілки. 1993 року Анатолій Тимофійович викликає і каже: “Володимире Петровичу, колись, у 20-х роках існувала “Українська музична газета”. Ви не проти її відновити й очолити?”.

Я без ентузіазму зустрів цю пропозицію, бо дуже добре пам’ятав, як за радянських часів головні редактори отримували “по голови”, і що було після тих гуль. Авдієвський каже: “Якщо Ви не хочете, ми тоді іншого шукатимемо”. Я думаю: “Врешті-решт, я ж таки журналіст, пройшов добру школу на телебаченні, в журналі “Україна”. То чого ж мені тоді відмовлятися”. Кажу: “Гаразд”. І таким чином впродовж двадцяти років редагував це видання.

До речі, цікаво перегукнулася сучасна “Українська музична газета” з минувшиною. Це пов’язано з моїм наставником у новелістиці Валерієм Шевчуком, якого вважаю одним із найвидатніших сучасних українських письменників, вишуканим стилістом й ерудитом-філософом.

Тож якось виходжу з радіостудії на Хрещатику, 26, вскакую у двадцятку і їду на Печерськ. А тут стоїть Валерій Олександрович. Я: “Добрий день”. — “Добрий день. Володимире, чим займаєтесь?” — “Редагую “Українську музичну газету”. — “О, цікаво. А ви знаєте, що у мене є перші шість раритетних номерів “Української музичної газети”, які вийшли у 1926 році?”

Як відомо, газета, котра заснована відомим музикознавцем Миколою Грінченком, тоді проіснувала лише два місяці, вийшло шість номерів. Тоді відбувався тотальний наступ на все українське, втім, і в Москві заборонили аналогічну “Русскую музыкальную газету”.

— Це дуже цікаво, — кажу, — Ви могли б мені показати ті унікальні шість номерів? Де Ви їх взяли?” — “Колись у букіністичному магазині знайшов і викупив за копійки. Приїжджайте до мене на Кавказьку, я Вам покажу”. Приїжджаю.

Показує. У мене очі загорілися. Прошу: “Дайте мені, я зроблю ксерокопії”. Він каже напівжартома: “Я Вам дам, але майте на увазі: якщо не повернете ці шість раритетних номерів, я заберу рекомендацію, яку давав Вам для вступу у Спілку письменників”.

Я бігцем на роботу, роблю ксерокопії. Швиденько везу назад.

Нині душу гріє думка: у 20-х роках “Українська музична газета” проіснувала, на жаль, лише два місяці, а нині за всіх негараздів, виходить понад 20 років.

— Ну, а як нині “почувається” журнал “Музика”, який Ви редагуєте четвертий рік поспіль?

— Скажу відразу, що з моїм приходом у Національне газетно-журнальне видавництво на посаду головного редактора, журнал “Музика” змінився і за змістом, і за формою: себто, логотип журналу, дизайн, стиль подачі матеріалів. Розширено його тематику, рубрики, намагаюся робити журнал не суто академічним, як було раніше, а справді науково (підкреслюю!) — популярним. А ще інтригуючим, читабельним і нестереотипним. Намагаюся здивувати читачів новими, незваними матеріалами.

До всього сказаного додаю, що попри саботаж Міністерства культури України, нинішні всілякі соціально-економічні труднощі, вдалося реформувати і зберегти найдавніші і найавторитетніші періодичні видання України: “Українську культуру”, “Музику”, “Пам’ятки України: національна спадщина”, а також газети “Культура і життя” і “Кримська світлиця”.

— Розкажіть про видатні постаті, з якими пощастило спікуватися.

— Почну з Анатолія Авдієвського — Герой України, народний артист України, лауреат Шевченківської премії, двічі академік.

Думка написати про нього книжку виникла, наче спалах, після багатьох років праці у Національній всеукраїнській музичній спілці, після численних зустрічей з Анатолієм Тимофійовичем на репетиціях і концертах. Я подумав: “Яка надзвичайно цікава особистість. Про його колектив, Національний хор імені Г. Верьовки, неймовірно багато написано в нас, за кордоном, він понад п’ятдесят країн світу об’їздив. Славний хор, знаменитий диригент, вихованець Костянтина Костянтиновича Пігрова, закінчив Одеську консерваторію імені

— Володимире Петровичу, як мистецтвознавець, журналіст і письменник, на що Ви передусім націлені в царині мистецтва і культури?

— Я не працюю конкретно в якійсь одній площині. Перша моя освіта — хореографія (Київське культурно-освітнє училище), я і далі зайнятий опосередковано в цій сфері, також я віцепрезидент Асоціації діячів хореографічного мистецтва при Національній всеукраїнській музичній спілці. Співпрацюю з Київською муніципальною академією танцю, відаю там пресою, в курсі всіх творчих заходів і концертів.

Мої інтереси охоплюють театр. Я ж недарма закінчив Київський інститут театрального мистецтва імені Карпенка-Карого.

— Принагідно поцікавлюсь: яке реноме має український балет у світовому контексті?

— Наша хореографічна школа — це вищий клас. Так само і музична школа. Українських танцівників і музикантів цінують у всьому світі. Наша виконавська школа цінується надзвичайно високо, наших фахівців запрошують за кордон у будь-яку точку світу. Отже, випускники Київської муніципальної української академії танцю працюють не тільки в нашій Національній опері, а й у Гранд-Опера у Франції, у провідних театрах Праги, Варшави, Мюнхена, Берліна, Рима, Амстердама, Софії...

Я народився на Черкащині у селі Цибулів, за 50 км від Умані. Село величезне, там є цукроварня, збудована ще у XIX столітті. Моє дитинство випало на 50-ті роки. Як там могла бути музична школа? Пам’ятаю добре лише дві мистецькі події: із Черкас приїжджав ляльковий театр, з обласної філармонії — артисти з концертом. От і всі мистецькі враження дитинства. Правда, було ще кіно, яке справляло на мене величезний вплив: чимало моїх новел мають кінематографічну форму побудови.

Так ось, ми переїхали із Цибулевої у Вишневе під Києвом. Там відразу пішов у шкільні гуртки: у хоровий, танцювальний, в ансамбль народних інструментів. Домра мені швидко набридла, бракувало терпіння на тремоло. У гуртку бального танцю педагог помітив мене і дівчинку Пашу Куташевич. Нас удвох порекомендували в Київське культурно-освітнє училище. Закінчив, тепер знаю, що хореографія — це каторжна праця.

Пригадую, однокурсниця Люда Чирва каже: “От я думаю кудись вступати. Є такий театральний інститут”. Я запитую: “Де це?” — “На Хрещатику, 52. Поїдь, поцікався”. Поїхав, поцікавився. Обрав театральну критику. Кажуть: потрібно скласти такі-то іспити. Пішов у бібліотеку готуватися за місяць. Іспити складав, як зараз пам’ятаю, завкафедри театрознавства Іванові Волошину і викладачеві історії українського театру Лідії Білецькій.

— А далі як склалося?

— Як відомо, у царині українського театру найгеніальніша актриса — Марія Заньковецька, вище неї ніхто не стоїть. Прищепила мені любов до творчості цієї актриси Лідія Білецька.

Паралельно зацікавився психологією творчості актора. Викладач Юрій Бобошко, до речі, фронтвик, організував в інституті студентську лабораторію психології творчості актора. Про це тоді майже ніхто не чув. Саме він розповів, що таке психологія загалом, що таке психологія актора і як її досліджувати. Виявляється, психологічний стан актора вловити дуже важко. Існують праці з психології творчості письменника, композитора, художника, а от в акторській царині — біла пляма. Як збагнути, що він думає, що відчуває? Відбувається подвійна, так би мовити, гра: актор живе думками і вчинками свого героя і водночас не втрачає самоконтролю. Як визначити, де у нього фальш, де він справді грає і викладається, а де тільки на тех-

Антоніні Нежданової, 50 років очолював славетний колектив імені Г. Верьовки. А праці-життєпису жодної про нього і про його творчість немає”.

Я у нього досить часто брав інтерв'ю, тому вирішив: “А чому б на їх основі не побудувати книгу про Авдієвського?” І пішов таким шляхом. Взяв інтерв'ю у митців, які починали свій творчий шлях у Національному хорі ім. Г. Верьовки. Це унікальні постаті. Співаки Микола Кондратюк, Дмитро Гнатюк, Євгенія Мірошніченко, Ніна Матвієнко. З Авдієвським співпрацювали такі видатні композитори, як Євген Станкович, Леся Дичко, диригент Євген Савчук — керівник Національної академічної хорової капели “Думка”. Це ж цікаво, як вони починали.

Залучив фотографа Анатолія Сафронова (нині народний артист України, бас-профундо, соліст Національного хору імені Г. Верьовки, який із Авдієвським об'їздив понад 50 країн світу і скрізь фотографував. Дякуючи йому, я використав у книзі майже двісті світлин).

Євген Савчук — керівник Національної академічної хорової капели “Думка”, був хормейстером у Анатолія Тимофійовича. Він сам написав своєрідний ескіз до портрета Авдієвського під назвою “Академік”, який я теж включив у цю книгу.

Спілкувався з Євгеном Станковичем. У нього була дуже складна ситуація, сталися драматичні перипетії, пов'язані з хором. Річ у тому, що Авдієвському замовили фольк-оперу, коли він був на гастролі у США. Один із продюсерів, послухавши і побачивши хор, який мав колосальний успіх, зокрема в Америці, запропонував: “А чому б вам не тільки на українських народних піснях будувати репертуар, а й написати і виконати фольк-оперу? Ми з великим задоволенням влаштуємо вам тут гастролі”.

Авдієвський після повернення звернувся до Станковича: “Євгене, а чи не могли б Ви написати фольк-оперу, у якій би домінувала українська народна пісня?” Станкович дуже зацікавився, написав фольк-оперу “Цвіт папороті”. От уже репетиції йдуть, вже має відбутися прем'єра у Палаці “Україна”. Балетмейстером був Анатолій Шекера, видатний хореограф Національної опери, сценографом — Євген Лисик. Усе вже готово, залишається затвердити художній раді (1978 рік). І хтось нагорі, можливо, в ЦК КПУ, побачив у творі прояви націоналізму. А який там був націоналізм, коли Станкович побудував твір на основі українського мелосу. Він розповів, що у фондах Інституту імені Рильського вишукував автентіку, здебільшого пісні, які не звучали, а були тільки в рукописах. До чого ж там можна було придертися? Абсолютно ні до чого, ніякої політики, просто на основі українських народних пісень побудована ця фольк-опера “Цвіт папороті”.

Митець

Анатолію Паламаренку
з нагоди вісімдесятиліття

Іде, видзвонює поволі,
Дарує слово як гостинець
Паламаренко Анатолій —
Митець, Учитель, Українець.

Уклін Вам, друже, в світлу днину,
Що вивела кругленьку дату.
Ви дорога мені людина:
Це хочу стоячи сказати.

Чолом вам, батьку-отамане
Коша поборників культури,
Хай із роками не зів'яне
Миць української натури.

Ваш голос хочу чути знову —
Він карбувався на мовних плитах.
Учіть нас Кобзарем словом
Як Україну слід любити.

В цей день, що сонцем літа гріє,
Не думайте про сиві скроні.
І хай Вкраїна порадіє,
Що є у неї син достойний.

Вадим КРИЩЕНКО

Перегляд відбувався при зачинених дверях, Авдієвський розповідав, навіть кінна міліція оточила палац (адже було продано квитки, збентежений народ юрмився), бо пішли чулки: там щось таке задумали... І — заборона! Творці приголомшені. Станкович розповідав мені: “Коли нагадують про цю фольк-оперу, мені стає погано”.

Після того почалися сірі будні. Дали зрозуміти, що ніяка фольк-опера не відбудеться. Потихеньку декорацію розібрали-понижили, художнє оформлення розміте. Художник Лисик не витримав, помер. Приголомшений Авдієвський із колегою на три дні заплив у плавні Дніпра, ловив рибу, не хотів повертатися у радянський світ, замкнувся, аби прийти до пам'яті.

Отаке трапилося зі Станковичем. Ми з ним тричі спеціально зустрічалися, спілкувалися: двічі у консерваторії і в Будинку звукозапису. Це сукупне інтерв'ю одне з найбільших у книзі “Маєстро Анатолій Авдієвський. Портрет хору з мозаїки” (видавництво “Криниця”, 2012 р., м. Київ).

Перша її презентація відбулася, природно, в Національному хорі імені Верьовки. Книга фундаментальна, обсяг — 500 сторінок, двісті фотоілюстрацій. Є

майже два десятки рецензій у центральній пресі. Вона цікава тим, що в ній фігурують знакові постаті національної культури, відомі світові.

Я встиг записати спогади людей, яких уже немає (Кондратюк, Мірошніченко, Гнатюк, Авдієвський). Це жива історія, яка відходить. У книзі ще є розділ: українська і зарубіжна преса про хор імені Григорія Верьовки за 50 років. Одна з рецензентів, кандидат мистецтвознавства Галина Степанченко, написала, що це енциклопедія Національного хору імені Верьовки, по ній тепер можуть захищати кандидатські й докторські дисертації, бо там такий багатющий матеріал (сім розділів, є де розгулятися).

— *А як журналіст Володимир Корнійчук виріс у письменника? Що вдалося написати і оприлюднити?*

— Коли я навчався в Театральному інституті, наші унікальні педагоги-ерудити розповідали про те, що, де і коли досліджено, відкрито, написано. Я думав: “Боже мій, ХХ століття, вже нема чого відкривати, про все написано. Що ж досліджувати?”.

Та ось як театрознавець я зацікавився творчістю Марії Заньковецької (а про неї написано сотні статей). Лесь Танюк — у минулому голова Національної спілки театральних діячів України, коли вручав мені премію в галузі театрознавства і театральної критики разом із видатною актрисою Раїсою Недашківською, сказав: “Ви зуміли подивитися на творчість Заньковецької зовсім з іншого боку, під іншим ракурсом”. До речі, дивина: сорок років минуло, а жодної роботи з психології творчості актора в Україні немає досі.

До чого я веду? Є що відкривати, дуже багато білих плям в історії українського театру, вистачає роботи для театрознавців і письменників.

Коли поступив в аспірантуру Національної академії наук (на відділ театрознавства в Інститут мистецтвознавства,

фольклористики та етнології імені Максима Рильського), мріяв далі досліджувати психологію творчості актора. А мені нав'язали іншу тему: “Пишіть про майстерність актора і режисера Київського театру юного глядача. Працюйте”.

Так я відкрив для себе Київський театр юного глядача. І розумію, що це театр страшенно недооцінений, там живе три покоління, вистави можуть дивитися глядачі від семи до вісімдесяти років. Це універсальний театр, тому що актор вранці грає Квіточку або Гарбуза чи якусь тварину, а ввечері — у п'єсі Шекспіра, Мольєра, Винниченка, Куліша, Метерлінка... Це колосально різнопланові актори. Вони мені казали: “Дуже шкода, що театрознавці ставляться до нас зневажливо, замість того, щоб зрозуміти природу театру юного глядача”.

Я свою дисертацію повністю переробив, доповнив, переписав. Прийшов до Гирича і сказав: “Вікторе Сергійовичу, ось вашому театру вісімдесят років. Про нього немає жодної книжки”. І він за кошти театру (2001 року) видав тисячним накладом книжку про ТЮГ під назвою “Театр з аурою сонця”. Гирич запитав: “А чого з аурою сонця?” Я відповів: “Це світлий театр, дивовижний, аура довкола нього справді сонячна, тому що тут живе дитинство, отрочество, і юність”. І він зі мною погодився. Тепер хочу переробити цю доповнену книжку до 95-ліття театру.

Це моє третє відкриття (отже, є що відкривати) в царині мистецтва.

Четверта моя мистецтвознавча книжка — “Роздуми про театр, музику, літературу”. Ця праця підсумовує мою 35-річну творчість як театрознавця, музикознавця, хореографа і письменника. Це моя аналітика театральних і музичних подій, рецензії на поетичні і прозові книги.

А як прозаїком став? Десь із 1971 року почав писати поетичні мініатюри, і паралельно проявився як новеліст. Видатними візирцями в нашій новелістиці є для мене, безперечно, Валерій Шевчук, Григорій Тютюнник і Євген Гуцало (ранній). І, ясно, їхні попередники — геніальні Стефанік і Коцюбинський.

Якось я прийшов у кабінет молодого автора при Спілці письменників України, яким ке-

рував Борис Комар. Він почитав мої новели і сказав: “Володю, з тебе, сподіваюсь, будуть люди. Давай обкатаємо тебе на ірпінських нарадах молодих літераторів”. Там я зустрів Валерія Шевчука, дав йому новели, він зацікавився мною і Антоном Морговським. І от уже в Спілці письменників в студії літературної майстерності наші твори обговорюють. Головував Валерій Шевчук. Згодом він написав коротеньку передмову до моїх новел, що були опубліковані в журналі “Дніпро”, за що я йому надзвичайно вдячний і досі. А лист Євгена Гуцала до мене з його порадами і настановами, від 11 червня 1980 року, і досі зберігаю, як цінну реліквію. Далі моїми новелами зацікавився Олександр Сизоненко, у передмові до їх публікації в газеті “Літературна Україна” він зокрема зазначив: “Його новели вражають самотнім, дещо незвичним поглядом на світ і людей”.

Після виходу моєї першої книжки новел і поезій у прозі “Шукачі женьшеня” Валерій Шевчук, Михайло Слабошпицький і Микола Славинський рекомендували мене у Спілку письменників.

— *Чим вирізняється?*

— Продовжую писати верлібри. У новелістиці, приміром, засотосовую музичні форми. Це використовували і Леся Українка, і Михайло Коцюбинський, і Павло Тичина, і інші письменники.

Наприклад, у мене є новела “Клоун” із підзаголовком: “Фантастична симфонія за Гектором Берліозом”, де у п'ятичастинну форму я вкладаю свій текст. Або у мене є “Притча про Сивого Сома” з підзаголовком “За “Місячною сонатою” Людвіга ван Бетховена”, там я використовую тричастинну сонатну форму. У мене є новела під назвою “Шоста симфонія Чайковського”. Новела “Земля і жінка” має підзаголовок “За порами року Антоніо Вівальді” — вона чітко витримана за чотирма порами року. А повість “Петрові батоги” (про батька) має підназву: Реквієм. За Вольфгангом-Амадеєм Моцартом.

На використання мною у новелістиці музичних форм звернули увагу у своїх рецензіях такі відомі доктори мистецтвознавства, як Богдан Сютя (викладає в Національній музичній академії), Олена Немкович й Алла Терещенко (з Інституту мистецтвознавства).

У верлібрах я теж використовую музичну форму. Про це сказано Оленою Немкович у моїй персоналії, котра вміщена у багатотомній “Українській музичній енциклопедії”, яку нині видає Інститут мистецтвознавства Національної академії наук України (вийшло вже чотири томи).

— *Які абсурди, парадокси, проблеми в українському мистецтві Вас найбільше дивують?*

— Найбільший парадокс і навіть абсурд у тому, що й досі, на ті ж найдавніші в Україні видання, як, приміром, газета “Культура і життя”, який виповнилося 105, журнал “Музика”, якому 2023 року виповниться 100 років з часу заснування, держава, зокрема, Міністерство культури України, залишило на призволяще, на відміну від багатьох європейських країн, де мистецькими виданнями вельми опікуються.

Спілкувався і фотографував
Володимир КОСКІН

Режисер-постановник вистави — одна з провідних актрис театру Марія Грунічева. Марія здобула другу вищу освіту, цього разу опанувавши фах режисера (педагог — народний артист України Олексій Кужельний). Відтоді крім яскравих комедійних та драматичних акторських ролей дарує глядачам і свої режисерські роботи. В її творчому доробку “День прильоту ластівки, або Поцілунок принцеси” Олексія Дударева, “Блаженний острів, або Отак загинув Гуска” Миколи Куліша, “Мишоловка” Агати Крісті і “Африканські казки” за оповіданнями Р.К.М. Піно, постановки в інших театрах, а також театральних студіях. Це роботи різні за природою, стилем та режисерським рішенням, жанрами, акторською грою.

— Читаю багато п’єс і те, що мені подобається, кладу в шухляду, — зізнається Марія. — Інколи до них повертаюся, інколи — ні. А є п’єси, які тебе зачепили за живе. Їх відчуваш, бачиш картинку, на рівні відчуття виникає бажання створити виставу. Так сталося з п’єсою “Сильне почуття”.

Бажання актриси і режисера співпало з планами художнього театру “Колесо”, народної артистки України Ірини Кліщевської.

Кохання по-одеськи

Київський академічний театр “Колесо” запрошує глядачів на одеське весілля. У новій виставі — улюблені романси і шансон, запальні танці, курйозні і майже анекдотичні повороти сюжету. І все це — у музичній комедії “Одеса. Шалене кохання” за п’єсою Іллі Ільфа та Євгена Петрова “Сильне почуття”.

У театрі активно працюють три сцени. Вже багато років поспіль на сцені у кафе театру з аншлагом йдуть вистави “У Києві, на Подолі...” Миколи Янчука, “Пристрасті дома Пана П.-Г.” Олени Пчілки, “Любити, палати та бути таким, як раніше...” П’єра-Жана Беранже. Однак цей сценічний майданчик потребував нової розважальної постановки, яка, водночас, змусила б глядача багато над чим замислитися. Для цієї мети ідеально підійшов твір Ільфа і Петрова.

Ця п’єса маловідома українському глядачеві. Вже давно за її втілення не брався жоден з театрів нашої країни. До того ж це перше українськомовне прочитання “Сильного почуття”. Переклад українською здійснила режисер, при цьому вона намагалася максимально донести до глядачів неповторний колорит Одеси 20-х років минулого сто-

ліття. Репетиції тривали близько трьох місяців. Намагалися встигнути до дня народження театру “Колесо”, який цьогогоріч відзначив свою 31-у річницю. Тож прем’єрою актори зробили подарунок і глядачам, і собі.

Марина Грунічева не лише поставала виставу “Одеса. Шалене кохання”, а ще й грає в одному зі складів сестру головної героїні Ріту. Також цю роль виконує Ольга Василюк. У виставі задіяно як досвідчених, так і молодих акторів театру. Серед них Олександр Дідик (Стасік Мархоцький), Олена Тертична (Ната Мархоцька-Лівшиць), Вадим Лялько (Справченко, лікар), образ Чуланова в різних складах створили Едуард Кіхтенко і Олександр Соловонюк, а Мархоцького, тата Стасіка — Олег Лепенець і заслужений артист України Ста-

ніслав Колокольніков. Ростиславу Муравіну доводиться грати у виставі відразу кілька ролей — китайця-японця, іноземця і містера Піпа. Не так давно працює у театрі завідувачою трупкою Ольга Романій, яка до цього двадцять років грала в Донецькому національному українському музично-

драматичному театрі. Роль Матері Нати — друга її акторська робота в “Колесі”. У п’єсі Ільфа і Петрова значно більше дійових осіб, і щоб зробити виставу інтерактивною, деякі другорядні ролі грають глядачі. Також публіка разом з акторами під час вистави виконує популярні одеські пісні.

Цікаві декорації, які допомагають відтворити атмосферу майже столітньої давнини, створила талановита сценораф, учениця легендарного Данила Лідера Юлія Сталевська. Костюми виглядають надзвичайно яскраво і промовисто завдяки комп’ютерному дизайну Ярослава Немировського.

Літом “Колесо” збирається на фестиваль античної драми в Албанії, де покаже трагедію Софокла “Антигона”, а до Литви повезе виставу “У Києві, на Подолі...” Наразі в театрі працюють над постановкою “Хору цвіркунів” за твором молодого австрійського драматурга Томаса Аршта. Цю виставу покажуть вже в наступному театральному сезоні і сподіваються, що прем’єра відбудеться на новому, вже четвертому, сценічному майданчику “Колеса”.

Фото Іллі БЕЛЕНЬКОГО

Найгучніша прем’єра сезону

Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра представив виставу за п’єсою сучасного українського драматурга, режисера та сценариста Наталки Ворожбит. Вистава “Погані дороги” — це шість історій про стосунки жінок і чоловіків, загострені і спотворені війною. Та про переломи, яким ніколи не загоїться.

— Коли почалася війна в Україні, то це було неймовірно, — розповідає автор. — Ніхто не міг навіть уявити, що в цивілізованій Європі у XXI сторіччі може бути війна. Все перевернулося, змінилася свідомість. Ми почали замислюватися про ті речі, про які раніше ніколи не думали: “Як воно, бути на війні; як вбивати людину?” Мені набридло дивитися новини, слухати різну маячню про Донбас, про Схід і Захід. І я почала їздити з волонтерською організацією, з театром переселенців, який ми зробили з Георгієм Жено. Спілкувалися з людьми, які були свідками бойових дій, військовими. Це не могло лишити байдужими. І я почала писати.

“Погані дороги” визнано найкращою виставою 2018 року за версією рейтингу “Київський рахунок”. Восьмеро з десяти авторитетних театральних критиків віддали свій голос саме “Дорогам”.

Героїня п’єси — молода жінка, яка вирушає на схід України у пошуках документального матеріалу про війну. Але там, у сирій зоні прикордоння, стає заручницею і своїх, і чужих історій. Вона проживає їх немовби в задзеркаллі, де вже немає добра і зла. Де жертва і кат міняються ролями, а любов стає минулою і невловимою.

Війна на Сході України — це не лише вибухи, обстріли та імена загиблих. За її лаштунками, по обидва боки фронту, триває життя (не)звичайних людей, яких поєднали розбиті дороги Донбасу.

П’єса Наталки Ворожбит — це одне з перших висловлювань про війну на Сході України на великій театральній сцені. Наталя написала її,

збираючи історії і свідчення реальних людей для сценарію фільму “Кіборги” режисера Ахтема Сеїтаблаєва. Та якщо “Кіборги” про міф та звиягу, то “Погані дороги” — про саме життя, яке завжди переважатиме смерть.

Уперше п’єсу поставили в Лондонському театрі Royal Court у жовтні 2017 року. Українська прем’єра відбулася 27 вересня 2018 року на Сцені 6. А нещодавно — у Київському театрі на лівому березі Дніпра.

Режисер-постановник — Тамара Трунова. В її режисерському доробку вистави “Саша, винеси сміття” (краща вистава 2017 року за версією критиків), “Близькість”, опера “Дідона та Еней”.

— Для мене “Дороги” — перший незалежний театральний проект у драматичному театрі, — зазначила пані Тамара. — Ми проводили відкритий кастинг, прийшло більше 200 акторів та акторок, й насправді вистава почала створюватися вже під час кастингу. І найкращі проби — за енергетикою — увійшли до вистави. Згодом “кола на воді” ставали все вужчими і ми отримали ті “Погані дороги”, що є зараз.

Актори Оксана Черкашина, Марія Заніборщ, Анастасія Пустовіт, Ксенія Жданова, Дмитро Олійник, Володимир Кравчук, Дмитро Соловйов, Акмал Гурезов, Леся Самаєва, Андрій Ісаєнко, Валерія Ходос, Вікторія Авдєєнко, Катерина Качан ніби проживають разом з героями їхньої непрості історії, а глядач наче стає реальним свідком усіх цих подій.

Фото з сайта театру

Бути щасливим кожен день

Під завісу 84-го театального сезону в Київському національному академічному театрі оперети презентували трагікомедію “Розмова, якої не було” Родіона Білецького. Прем’єра відбулася на сцені “77”.

Про здобутки театру у 84-му театральному сезоні та плани на ювілейний сезон розповіла комерційний директор Національної оперети України Оксана Когут. Вистави ставили переважно запрошені режисери, більшість з яких — творча молодь. На великій сцені відбулося дві гучні прем’єри — “Біла ворона” і “Сімейка Адамсів” (поставити другу виставу запросили литовських колег). Цікавими були прем’єри на сцені “77” — “Москалиця” Марії Матіос та “Оркестр” Жана Ануя. Також на цій сцені йдуть вистави театру “Під небом синім” і “Любовний діалог”. Дві вистави з’явилося у репертуарі експериментальної сцени. У Міжнародному фестивалі “О фест”, який організовує театр, цього року взяло участь 18 виконавців з 14 країн. Також були спільні проекти з Угорщиною, Румунією і Польщею. Багатим на прем’єри має бути і 85-й сезон. Вже у грудні тут покажуть нову постановку оперети “Баядера” Імре Кальмана (режисер — очільник театру, народний артист України Богдан Струтинський).

— Мені дуже приємно, що саме в Національній опереті України я можу продемонструвати свої режисерські здібності, — зізнався режисер-постановник Ігор Ніколаєв. — Вистава “Розмова, якої не було” для мене надзвичайно близька. Я хотів сказати сьогоднішньому глядачеві, що жити щасливо потрібно кожен день. Не можна допускати помилок, яких потім не можна виправити. Це історія про двох чоловіків, один з яких, на жаль, помер через переодування наркотиками. Він начебто приходить до свого друга і вони роблять переодінування свого життя. І під час цієї розмови чоловіки знаходять сенс у тому, що

треба повноцінно жити кожен день і цінувати кожну мить свого життя.

Постановку присвятив своєму товаришу і однокласнику Олександру Терехову, з яким разом навчалися в університеті. На превеликий жаль, він помер через зловживання алкоголем.

У виставі можна побачити всіх тих людей, які трагічно пішли з життя через наркотики, алкоголь, інші спокуси. Ми живемо в той час, коли начебто все дозволено, немає ніяких рамок. Як знайти вихід з цієї ситуації? Сподіваємось, що вистава допоможе розібратися у цьому непростому питанні.

Виконавець ролі Ігоря Максим Булгаков розповів, що для нього це вистава про чоловічу дружбу, яка є дуже важливою. З Ігорем Ніколаєвим це вже їхня друга спільна робота: у попередній постановці Максим був балетмейстером-постановником, а Ігор грав одну з ролей, а тепер Ігор — режисер, а Максим — актор. Валентин Котенко (виконавець роль Героя) зазначив, що для нього така робота не зовсім звична, адже вперше доводиться працювати з драматичним матеріалом.

Фото Анатолія ФЕДОРЦІВА

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Літній вернісаж

Літо — час відпусток. Але творче життя столиці триває. Протягом червня-липня у музеях та виставкових залах Києва відкрилося чимало нових художніх виставок. Серед них — персональна виставка Івана Малишенка в Центральному будинку художника НСХУ. Цілу низку цікавих експозицій представив і Центр української культури та мистецтва.

Автопортрет Івана Малишенка

Він давно заслужив, аби стати членом Національної спілки художників України.

— Іван Малишенко завжди у творчому пошуку, — зазначив лауреат Шевченківської премії, народний художник України Валерій Франчук. — Він не сидить склавши руки у майстерні. Хочу побажати Івану ніколи не зупинятися на досягнутому, а ювілейний рік нехай принесе йому радості творчості і достаток.

Художник висловив велику подяку своїх колегам, друзям, знайомим, всім, хто завітав на його персональну виставку. Цього дня Іван Малишенко отримав золоту медаль “Золотий Олімп” від Всеукраїнської конфедерації журналістів за високий професіоналізм та вагомий внесок у розвиток вітчизняного мистецтва. Також відбувся невеликий концерт. Музичні подарунки художник та всі присутні отримали від заслуженої артистки естрадного мистецтва України Наталії Полтавець та народного артиста України Валерія Петренка.

Центр української культури та мистецтва України запросив на персональну виставку художніх творів Юлії Єгорової-Рогової “Полювання на щастя”, виставку-конкурс сучасної графіки “Арт-паралелі 2019” та виставку вишитих картин Лариси Ковальчук-Шустерман.

Відвідувачі виставки мають можливість побачити серію творів, що демонструють розвиток нового прояву мистецтва — “полювантизм”. Усі вони створені новим методом малювання (“полювання на полотні”).

Задля цього Юлія Єгорова-Рогова створює окремі насадки (так звані “пензель-стріли”), які випускає з лука на полотно чи картон, перед тим наносячи фарбу. Художниця продумує композицію та колористику кожної роботи, враховуючи політ стріли, її траєкторію, колір ґрунту та фактуру полотна або картону. Пані Юлія створювала нову колекцію, експериментуючи з матеріалами та формами.

На думку мисткині, “полювантизм” потрібен для того, щоб люди були щасливішими та вільнішими, простіше дивилися на складні речі, а прості речі розглядали уважніше. Юлія вважає, що якби слова “Чому” та “Навіщо” зникли, а залишилися б лише: “Як” та “Ось, Тут, Зараз”, то люди б стали краще розуміти одне одного і були б щасливішими. Адже після випробувань і пошуку відкриваються нові двері. У новому погляді знаходиться місце для вільних думок.

“Давайте пограємо в “полювання”, — говорить Юлія, — у “полювання” на щастя. І тут не потрібна мішень. Адже “полювантизм” — це мистецтво, насамперед, процесу, а не результату”.

Також на виставці експонуються твори олійного живопису з

Вишита картина Лариси Ковальчук-Шустерман

танцювальної серії “Одна мить”. Вперше вони були представлені на широкий загал навесні цього року в Муніципальній галереї мистецтв м. Києва.

Юлія Єгорова-Рогова народилася в Ужгороді. Закінчила Інститут ім. А. Ерделі за спеціальністю “Живопис”, член НСХУ. З 2000-го року бере активну участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставках і пленерах. Видано близько 10 книжок з малюнками художниці. Її роботи знаходяться в муніципальних та приватних колекціях України, Франції, Німеччини, Словаччини, Угорщини, Канади, Сербії, Естонії. Юлія постійно проводить майстер-класи з гончарства та живопису в Україні й за кордоном.

Мета виставки-конкурсу сучасної графіки “Арт-паралелі 2019” — згуртування митців-графіків для розкриття власного творчого потенціалу, сприяння розвитку графічного мистецтва в Україні, створення новітніх моделей виставкових проєктів.

В експозиції представлені роботи митців з різних регіонів України, що відображають подібні та відмінні риси художнього процесу на вітчизняних теренах.

Роботи українських майстрів створюють відчуття несподіваності, відкриття, невимуженості. Разом з тим багатьом творам притаманне неочікуване поєднання лірики і трагічності, споглядання і визначеності життєвого кредо.

Під час відкриття виставки відбулося вручення подарунків від партнерів проєкту — Sennelier Ukraine та художньої крамниці “Каркар”.

Чарівний світ природи тонко переданий роботами Тосі Кравцової “Лілії”, Тетяни Пранчук “Магія” та “Плетиво”, Лариси Ващенко “Травневі тюльпани”. Поруч — краєвиди Києва “Вид на Річковий вокзал з Труханова” Паули Литовченко і “Поштова площа” Вікторії Рудневої. Сучасний мегаполіс у своїх творах зобразили Олеся Джураєва та Сергій Гулевич. Народні мотиви лягли в основу робіт Тетяни Балбус “Сонячне літо” і “Казкові птахи” та Лариси Ващенко “Веснянки”.

Наступна експозиція представляє близько 40 вишитих картин із фондів Центру української культури та мистецтва, створених заслуженим майстром народної творчості України Ларисою Ковальчук-Шустерман.

Майстриня народилася у місті Котовськ (нині Подільськ) Одеської області. Закінчила Одеський педагогічний інститут. За фахом — інженер-викладач виробничого навчання. Останні 35 років мешкає на Київщині.

Творчість Лариси Ковальчук-Шустерман відома далеко за межами України. Її вишиті картини буквально “намальовані” нитками. Майстриня досконало володіє різними техніками: хрестиком, мережкою, художньою та опуклою гладдю, вишивкою по білому, ришельє, гобеленовим стібком та багатьма іншими.

У доробку вишивальниці понад триста робіт. Серед них — натюрморти, пейзажі, портрети, анімалістичні композиції, а також картини релігійного змісту. Вже відбулося більше 40 персональних виставок мисткині.

Сучасний живопис на Троєщині

У Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району столиці за підтримки поціновувача образотворчого мистецтва Юрія Прохоренка відкрили виставку “Сучасний український живопис”, на якій представлено творчість молодих і знаних українських митців.

“Сучасний український живопис” Олег Смаль. — Ідея цієї виставки виникла спонтанно. Інші художники не змогли вчасно підготувати заплановану експозицію, і я звернувся за допомогою до Юрія Прохоренка, з яким ми дуже давно знайомі. Багато років працювали на одному підприємстві, були учасниками двох Майданів. Він за два дні підготував роботи зі своєї колекції, привіз їх у галерею, ми зробили експозицію. На мій погляд, картини дуже якісні, світлі і оптимістичні, що надзвичайно важливо у наш непростий час.

У Муніципальній галереї — безперервний цикл виставок. Значну увагу приділяємо молодим художникам, виставляли роботи вихованців художніх шкіл Деснянського району. У планах — виставки іменитих митців, серед яких будуть народні і заслужені художники України...

Серед учасників експозиції —

Олег Смаль і Юрій Прохоренко

відомий український художник Валентин Меркулов, учасник обласних, всеукраїнських та міжнарод-

них виставок і пленерів, член Координаційної ради Міжнародного фонду “Культурне надбання Пів-

дня України”. Крім України, роботи митця найбільше експонувалися в Польщі та Німеччині. Митець ілюструє дитячі книжки. Його картини знаходяться у приватних колекціях України, США, Німеччини, Франції, Швейцарії, Ізраїлю, Ямайки, Аргентини та Росії. З 2000-х років Валентин Меркулов займається педагогічною діяльністю в місті Ярослав (Польща), де викладає курс композиції та малюка.

Також в експозиції представлено етюди заслуженого художника України Василя Красьох, поруч — роботи визнаного майстра, лауреата багатьох мистецьких відзнак Георгія Зайченка. Молодий художник з Полтави Денис Горюничий вже добре знайомий далеко за межами України. Інший молодий художник Єгор Дулін постійно перебуває у творчому пошуку, бере участь у різноманітних пленерах. Багатьом запам’ятовується картина Катерини Лемішевої “Зимовий пейзаж” та краєвиди Карпат, створені Павлом Македонським і Світланою Шатні.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Пан Юрій все життя, скільки себе пам’ятає, цікавиться живописом. Знайомство з будь-яким мистцем в Україні чи за кордоном починає з відвідин художнього музею. Десять років тому на Андріївському узвозі столиці познайомився з художником з Миколаєва Валентином Меркуловим. Відтоді зрозумів, що його покликання є допомагати художникам творчо реалізувати себе, аби про їхню творчість знало більше людей, а картини знаходили своє місце у приватних колекціях.

З його легкої руки на гірсько-лижному курорті “Драгобрат” вже відбулося кілька пленерів за участю українських митців. Тут створено галерею, де представлено понад п’ятдесят картин, написаних на цих пленерах. Ю. Прохоренко сприяв, аби пленери також відбувалися у місті Косові та Косівському районі, долучився до проведення більше десяти колективних художніх виставок у Києві та інших містах країни.

— Моє завдання, аби в галереї було представлено якісні роботи українських художників, скульпторів, фотографів, — розповідає арт-менеджер Муніципальної галереї мистецтв, куратор виставки

Розкрутили Балтське коло

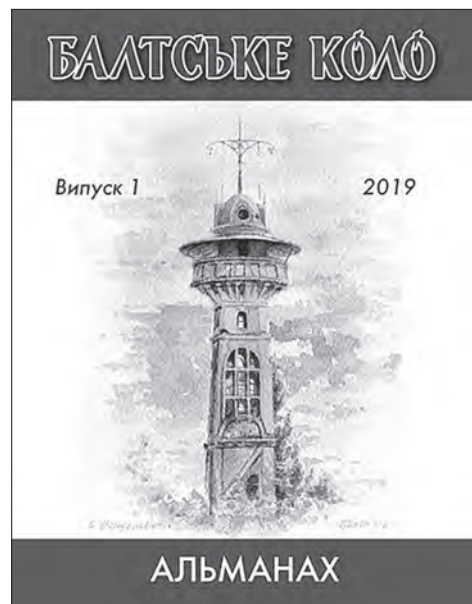
Михайло ЗІНЧЕНКО,
м. Балта

Ідея заснувати у Балті літературний альманах з'явилася ще десять років тому. Ідейним натхненником задуму і одним із упорядників альманаху став місцевий літератор, автор кількох прозових книжок, нині вже член Національної спілки письменників України Сергій Мартинюк. До справи долучилися члени балтського осередку Ліги незалежних українських письменників ім. П. Чубинського, тож 2017 року справа втілення цього проекту зрушила з місця — почалася практична підготовка матеріалів та всього альманаху. Його редактором став відомий не тільки у Балті журналіст і поет Михайло Гершкович. Робота над альманахом та його випуском, звичайно, потребувала тривалої копіткої праці. Ще восени минулого року рукопис був готовий, і були сподівання, що хоча б на початку року нинішнього альманах вийде з друку, але з датою 2018, бо ж частина матеріалів прив'язана до цього. Однак через об'єктивні обставини випуск значно затягнувся.

І ось нарешті у червні цього року вийшов у світ перший випуск альманаху “Балтське коло”. Це видання, як задумувалося, — журнального типу, суто україномовне. У ньому матеріали розміщено у декількох жанрових розділах за алфавітом прізвищ авторів, переважно членів згаданого літературного осередку, ряд авторів повторюються у різних літературних жанрах. В альманасі є розділи поезії, прози, публіцистики, літературознавства, гумору і сатири, “Незабутні”, мистецтва та “Книжкові новинки”. Більшість авторів — місцеві, непрофесійні літератори, проте їхні доробки в альманасі вельми пристойного рівня, відібрані з високими вимогами.

Поезія представлена віршами музиканта В'ячеслава Бернацького, журналістів Михайла Гершковича та Романа Грушка, уже згаданого Сергія Мартинюка, викладачки педучилища Наталії Ступак та підприємеця Юрія Шелудченка. У розділі “Проза” читач з інтересом прочитає добірки “Етюди рідного краю” Сергія Мартинюка та “Педагогічні етюди” філолога Бориса Ступака. Публіцистика представлена добіркою Сергія Мартинюка на теми Майдану та цікавими роздумами Юрія Шелудченка. Неабияк цікавою видається й стаття

того ж Юрія Шелудченка (відомого шекспірознавця) “Асоціативні паралелі у творах Шекспіра і Шевченка” у розділі “Літературознавство”. Увагу читачів, безумовно, привернуть матеріали під рубрикою “Незабутні” про літераторів-ювілярів 2018 року Віктора Фінка, Степана Олійника, Віктора Скокова та Петра Скринника (наших земляків). Гумор і сатиру представляють Олексій Мельник та Володимир Паляниця. У розділі “Мистецтво” розповідається про балтські пленери та художні виставки у місцевому музеї. Наостанок читачі можуть ознайомитися з книжковими новинками місцевих авторів. До речі, гарний малюнок для обкладинки альманаху виконав відомий балтський художник Сергій Шендеровський.

Хочеться сподіватись, що і перший, і наступні випуски альманаху “Балтське коло” (раз на 1—2 роки) стануть важливими подіями у літературному і культурному житті не тільки Балти та Одещини. Також віриться, що керівництво району та місцевої територіальної громади не залишиться осторонь втілення в життя цікавого культурного проекту (поки що унікального на Одещині), заохочуватиме його авторів і підтримуватиме цю справу.

Примірники альманаху вже з'явилися у балтських бібліотеках та в місцевій художній лавці.

Мова об'єднує. Мова гуртує

Білоцерківці відзначили початок дії мовного закону

Тетяна ВИГОВСЬКА

Скільки їх було, тих указів, циркулярів та резолюцій, які обмежували українців у праві розмовляти, творити, навіть жити зі своєю мовою. Так, за мову карали, за мову піддавали остракізму, за мову вбивали. І лише на 28-му році Незалежності вступили в дію норми закону, які насправді захищають українську мову. Символічно, що це сталося в день проголошення Декларації про суверенітет. З цієї нагоди в понад 30 містах України відбулися громадські акції “Мова єднає”.

Серед них була і Біла Церква. На центральній площі, біля стели з портретами Героїв Небесної Сотні й загиблих у російсько-українській війні на акцію, організовану білоцерківською “Просвітою” і громадянським рухом “Відсіч”, зібралось понад півсотні людей. Організатори роздавали людям наліпки, браслети, повітряні кульки з написом “Мова єднає”.

Голова Білоцерківської “Просвіти” Костянтин Климчук ознайомив зібрання з головними тезами Закону. Вони полягають в тому, що всі працівники органів державної влади та місцевого самоврядування, керівники силових структур та правоохоронних органів повинні володіти і користуватися державною мовою. Так само заклади сфери побуту, культури і мистецтва також зобов'язані надавати послуги укра-

їнською мовою, а засоби масової інформації мати відповідний наклад. Також закон регулює частку контенту іноземною мовою.

Між інформаційними блоками перед присутніми виступали поети і музиканти. Свої вірші читали учасники літстудії “Зухвали романтики” Альона Коляда і Марія Хілініч, поети і літератори Андрій Кириченко, Тетяна Строкач, Ніна Ковальчук, Світлана Квашенко, Дмитро Максимчук. Звучали авторські поезії та твори Наталії Кузьмичової і Михайла Міняйла. І що за свято без української пісні? Вона прозвучала. Потужно, як і у фронтових степах Донбасу, бо співачка Оксана Кирута їздила з концертами в зону бойових дій. Завершальну пісню “У вишневому саду” співали всі гуртом.

Під час акції було зібрано 1400 гривень на підтримку сім'ї загиблого бійця Дмитра Лісовола. Куля обірвала його життя біля Авдіївки. Туди, куди вдерлися іноземні загари під надуманим приводом захисту “рускоязычних”. Москва роз'єднала нашу країну і вбиває наших громадян, але мова повинна нас об'єднати, щоб ніяким зайдам і не думалося пхатися із кривавим “захистом”.

Закон прийнято. Тепер потрібно, щоб всі його дотримувалися. Насправді боротьба за мову лише входить у вирішальну фазу.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць
на 3 місяці

18 грн 11 коп.
52 грн 33 коп.

на півроку
на рік

99 грн 41 коп.
195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

В.о. головного редактора

Євген БУКЕТ

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Микола ТИМОШИК,

Георгій ФІЛІПЧУК,

Микола ЦИМБАЛЮК,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosivity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

